

10 HISTORISKE GÅRDSFERIER:

Her finner du roen i høst

V menn

UKE 41 10. OKTOBER 2025 kr 119

Den ukjente Nobel-skandalen

KJØPTE SEG TIL FREDSPRISEN

+ Barna blir stadig fetere

UKEBLADER bc 005 048

7 023067 800058 57048

nr. 48 2025 www.vimenn.no

 GUIDE

**SLIK VELGER
DU RIKTIG
VINTERDEKK**

SØSERIOMBUDSMANNEN

**Kommune krevde
privat asfalt fjernet
– så la de ny**

INNHold

REPORTASJER

6 Kvinnen med skjegget

Apekvinnen ble vist frem som en tivoliattraksjon også etter sin død – for eksempel på Landbruksuka i 1959.

14 Punget ut for Fredsprisen

En ære uten sidestykke, sa Sør-Koreas president Kim Dae-jung i Nobelforedraget sitt i år 2000. Det ingen i det festpyntede Oslo rådhus visste, var at prisen etter alt å dømme var både kjøpt og betalt.

26 Underjordiske hemmeligheter

Oslo er som en sveitserost av hull og tunneler fra krigens dager, oppdaget Vi Menns Johnny Haglund. I en bunker under Blindern henger fortsatt bykartet på veggen.

36 Dødsmarsjen i Trøndelag

Den svenske armeen hadde under et fiasko-felttog forlatt Tydal i januar 1719 – like før utbruddet av det verste uvær i manns minne.

46 True Crime: Lærerdrapene

Ungguttene sa de ville ha hjelp til en skoleoppgave, men hadde helt andre hensikter med besøket hos professorene.

56 Ikonisk kasse fyller 60

Siden 1965 har Ford Transit gjort jobben som alt fra varebil, campingbil, buss og brødbil, til ekspedisjonsbil, racingbil, sykebil og politibil – og som fluktbil for ni av ti bankranere.

64 Test: Vinterdekk

Det er den tiden på året igjen. Her er tipsene og rådene før du legger om til vinterdekk.

68 Bil: Vinterkjøring

Slik blir du en tryggere og bedre sjåfør på glatta.

76 Reise: 10 historiske gårder

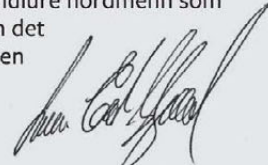
Overnatting med historisk sus Norge rundt.

I DENNE UKENS VI MENN ...

...kan du lese om prisen vi nordmenn er fryktelig stolte over å dele ut; Nobels fredspris. Tradisjonelt har prisen gitt lille Norge en plass i solen i ellers mørke høstmåneder. Kanskje har prisen gitt nordmenn en følelse av å være moralsk litt hevet over resten av verden, kvalifisert til å trosse mektige despoter og regimer ved å løfte frem folk vi mener er verdige – folk som i likhet med nordmenn gjør det meste for fred.

Men så er det folk der ute som er villige til å gjøre det meste for fredsprisen. Kanskje de til og med er villige til å rundlure nordmenn som liker å fortelle verden det de mener er forskjellen mellom rett og galt.

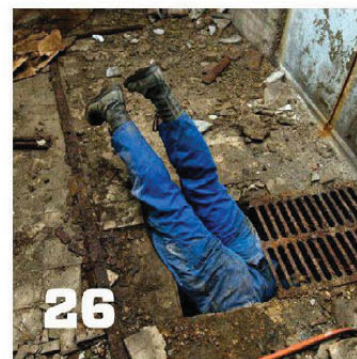
Takk for at du leser Vi Menn!

Lars-Erik Nygaard

« Suksessen var et faktum, også blant personer med urent mel i posen. Ifølge Scotland Yard ble Transit benyttet i 95 prosent av alle bankran ...

ELEKTRISK 5 SETER MED PLAN

MUSSO EV SUV 4X4

KGM

kgm-auto.no

5 SETERS FRA KUN 469.900,-
Tilbys også som 2 seters varebil.

SUVERENE GARANTIER

Nybilgaranti 7 år / 150 000 km. Batterigaranti 10 år / 1 million km

Nå kommer helelektriske Musso EV 4x4 – en ny type SUV med plan. Den er et helt nytt bilkonsept til en suveren pris, og er den ultimate kombinasjon av SUV-kvaliteter, et praktisk lasteplan og fem seter. Musso EV 4x4 representerer et nytt tankesett i utviklingen av fremtidens elektriske biler; En familiebil med avansert firehjulstrekkssystem og et romslig plan med god nyttelast. Koreanske Musso EV 4x4 er bygget fra grunnen av som en helelektrisk SUV med firehjulstrekk og er et moderne og anvendelig bilvalg for både firmaer, familier og aktive brukere.

INNHold

FASTE SIDER

10 Sløseriombudsmannen
Asfaltering på ville veier.

24 Yans 10 på topp
Ettertraktete underholdningsklenodier.

32 Grafikk
Flere overvektige enn undervektige barn i verden.

34 Ny viten
Mobilen hører ikke hjemme på do, men kanskje ikke av den årsaken du tror.

42 Quiz
Vi Menns spesialquiz med tolv nye spørsmål og svar.

43 Kryssord
Vinn én million med flax!

44 Sudoku
Ukens hjernetrim.

52 Kule sider
Ukens vitser, samt Lunch, Pondus, Radio Gaga, Absurdgalleriet m.fl.

73 TimeOut
Skråblikk på verden.

74 Reisemix
Dette er verdens beste hotell, ifølge brukerne.

82 Neste uke

10

Plutselig informerte

kommunen om at det skulle legges ny asfalt på akkurat samme område som Momrak hadde måtte fjerne sin fra.

LEDER

«Et drittland»

Han kalles «twitterlegen» og har forfattet tre bøker, og sittet i det såkalte Mannsutvalget. Flere kjenner nok navnet, Wasim Zahid. Han er et forbilde for mange.

I likhet med mange andre engasjerte mennesker, deltar han også stadig i debatter, bl.a. på Facebook. Der kom jeg over en interessant passus forleden, der han skrev «USA har alltid vært et drittland. Hvorfor er dette overraskende nå?» til en sak om kanselleringen av Jimmy Kimmel.

Kanskje noen tror han har rett? Han fikk en drøss med likes. USA har sant nok historisk begått en rekke overgrep, det har alle nasjoner. Forskjellen her er jo at USA har dokumentert sine egne selv.

Men de har også gitt verden for eksempel retten til revolusjon, multikultur, offentlig skole, trosfrihet og en drøss med teknologiske nyvinninger vi i dag ikke klarer oss uten. Ja, og reddet verden fra Hitler, det glemte jeg i farta.

Det er sånne som Trump som tror at det finnes «snille» og «slemme» land. Det gjør det selvsagt ikke.

Jeg ville aldri trodd at en mann med en så imponerende bakgrunn som Zahid var så kunnskapsløs og et så dårlig forbilde.

Redaktør:
Alexander Øystå
alexander.oysta@egmont.com

Story House Egmont er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største medieselskaper med 6300 ansatte og aktivitet i 30 land. Vi er en stiftelse, og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto «We bring stories to life» har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klubb.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere deleide selskaper.

Vi Menn arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presse-etiske spørsmål.

Adresse: PFU, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E post: pfu@presse.no

REDAKSJONEN

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

Lars-Erik Nygaard
lars.erik.nygaard@egmont.com

Martin Jansen
martin.jansen@egmont.com

Jørgen Johannessen Kind
jorgen.kind@egmont.com

Tore Strøm
tore.strom@egmont.com

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Blå abonnent på **bladkiosken.no**
På **minside.egmont.no** kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE:

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 52 30
E-postadresse: **abo-vm@egmont.com**
Fint om du har ditt kundennummer klart ved henvendelse til oss.
Abonnementet løper til du sier det opp.
Abonnementspriser: 1 år kr 2377,- (pristillegg utenfor Norden)

Produksjonsansvarlig:

Ingunn Elise Kristiansen,
ingunn.elise.kristiansen@egmont.com

Markedsansvarlig:

Maria Raza, maria.raza@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør:

Axel Walø, axel.walo@egmont.com

ANNONSESALG:

Ad.venture AS
christian@ad-venture.no

UTGIVER:

Story House Egmont
ISSN 0042-4951

Besøksadresse redaksjon, markedsavdeling,
annonseavdeling: Nydalsveien 12, Oslo

Postadresse: Vi Menn,
Postboks 4980 Nydalen, 0441 Oslo
Tlf: 22 77 20 00

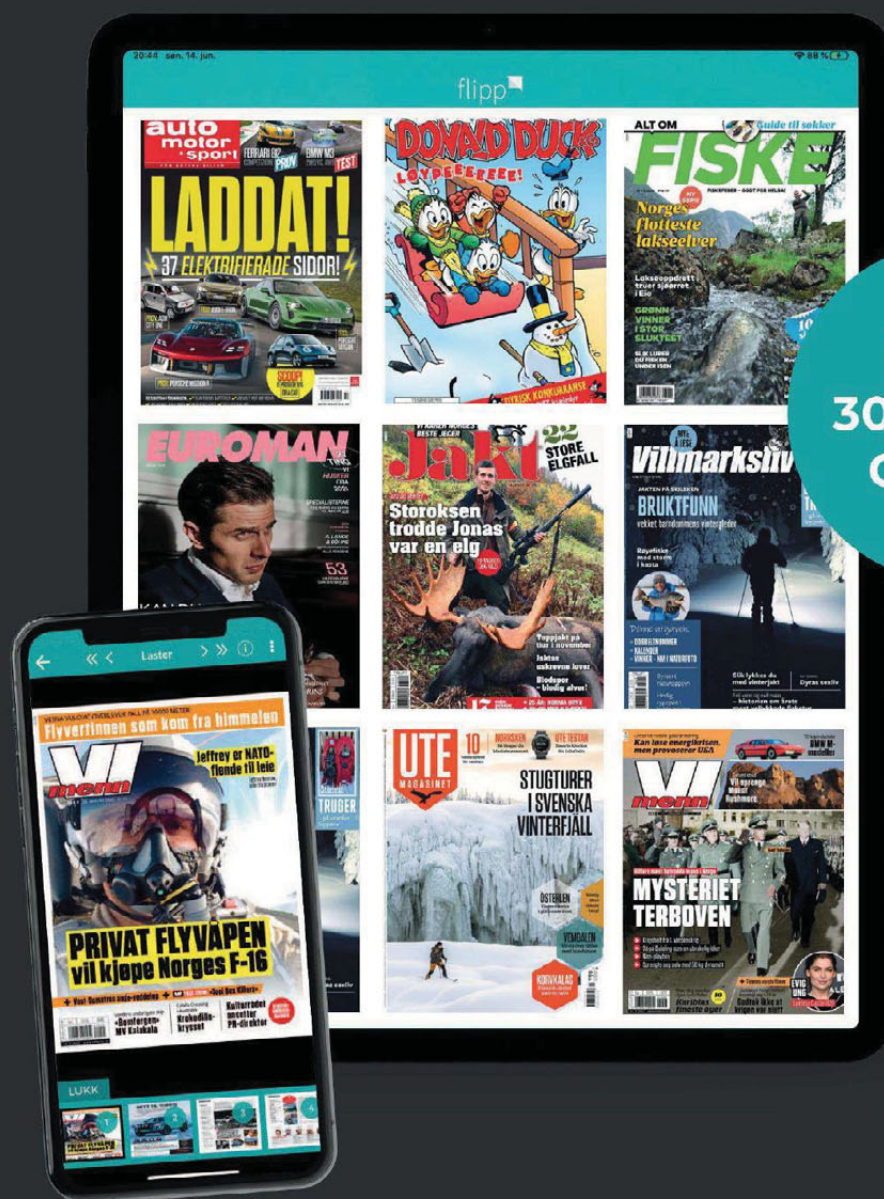
Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Vi Menn publiserer også digitalt og betaler i utgangspunktet ikke flere honorarer for samme artikkel. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed.

TRYKK: Egmont Printing Service

story house
EGMONT

Fordel til deg som er abonnent på dette bladet, kun 29 kr per måned

PRØV
30 DAGER
GRATIS

Hold kamera over
denne QR-koden for
å komme i gang!

Flipp.no

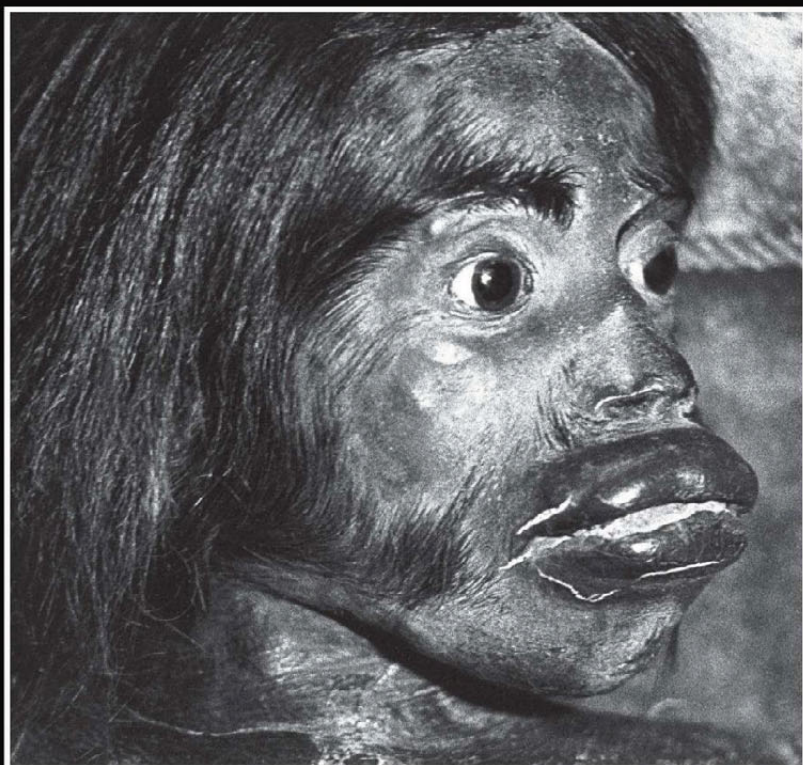
Med Flipp får du tilgang til mer enn 90 underholdende ukeblader og magasiner i en app. Test gratis i 30 dager! Les mer på flipp.no

Ordinærpris etter gratisperiode er 129 kr for nye kunder, 29 kr for abonnenter. Ingen bindingstid, abonnementet løper til du stopper det. Gratisperioden gjelder hvis du ikke har brukt gratisperioden tidligere.

flipp

FØLESESLADET: Den mexikanske kunstneren Laura Anderson Barbata ved «Apekvinnen»s grav.

NTB

NIKOLA PORFIREVICH/WIKIMEDIA COMMONS

EVIG LIV: Etter sin død ble Julia Pastrana mumifisert for videre utstillinger. Bildet er tatt etter hennes død og etter at en «ekspert» hadde stoppet ut liket.

I LEVENDE LIVE: Julia Pastrana ble født i Mexico i 1834 og døde i Moskva i 1860. Julia ble kjent som «Apekvinnen».

APEKVINNEN

kom hjem først etter sin død

Personen under gravsteinen er den meksikanske byens fremste celebritet, og blir behandlet med stor ærbødighet. Slik har det ikke alltid vært. I Norge ble hun vist frem til spott og spe.

Tekst: **Olvind Steen Jensen**

Inne på den kommunale gravplassen, i en liten jordbruksby ved Mexicos kyst mot Atlanterhavet, danser en kvinne ved en av gravsteinene. Hun er kledd i en lang svart kjole og beveger seg med et fjernt, nesten henført uttrykk i ansiktet.

Kvinnen heter Laura Anderson Barbata og er en kjent bildekunstner og kunstprofessor i Mexico. Etter dansen legger hun et stykke silke over den utvalgte gravsteinen for ta et avtrykk av steinen hun skal bruke i et kunstverk. Byens mest prominente personer er til stede under seansen, med borgermesteren i spissen. Det er ikke hver dag en navngjeten kunstner er på besøk.

Og kvinnen i graven er verdt både kunstverk og høytid, mener de fremmøtte.

Inspirert av teaterstykke

Graven tilhører Julia Pastrana, født i Sinaloa i Mexico i 1834, død i Moskva i Russland 25. mars 1860.

Pastrana var født med en spesiell lidelse, Hypertrichosis Terminalis, som innebar at kroppen

og ansiktet var dekket av tykt, stritt hår. Ørene og nesene var unormalt store; tennene doble og uregelmessige. Hun hadde eksepsjonelt mye tannkjøtt og en overdimensjonert kjeve, som hos aper.

Derav oppnavnet «Apekvinnen».

Kunstneren Laura Anderson Barbata fattet interesse for Julia Pastrana for drøyt 22 år siden ►

da hun så et teaterstykke om «Apekvinnen» i New York. I dette stykket var Pastrana hele tiden i mørket. Publikum fikk aldri se henne, de hørt bare stemmen hennes.

Stykket grep henne sterkt. Da hun fikk vite at Pastranas levninger befant seg i Norge, engasjerte Barbata seg for å få henne tilbake til Mexico. Hun ringte guvernøren i Sinaloa. Sammen tok de kontakt med meksikanske myndigheter for å sondere mulighetene.

Varmt hjerte

Julia Pastrana var av meksikansk-indiansk opprinnelse. Det spesielle utseendet hennes vakte opp-

TIVOLI: Apekvinnen var den store attraksjonen på Lunds tivoli.

sikt langt utenfor landets grenser. En mann kjent under navnet Theodore Lent skal ha kjøpt henne fra en kvinne som trolig var Julias mor.

Lent tok Julia Pastrana med rundt i verden og tjente penger

på å vise henne frem under navnet «Bearded and Hairy lady». Lent lærte henne å danse og spille på forskjellige instrumenter. I reklamen ble Julia blant annet omtalt som «Verdens styggeste dame».

Julia skal ha lært seg å lese og skrive på flere språk, og skal ha vært både intelligent og kvikk og

hatt et varmt hjerte. Publikum strømmet til for å se henne. Forskere, blant dem Charles Darwin, ble interessert.

Stoppet ut kona og sønnen

Theodore Lent giftet seg etter hvert med sin attraksjon. Under en turne i Moskva fødte Julia en sønn med samme lidelse. Gutten levde bare i tre dager. Kort tid etter døde Julia selv etter komplikasjoner i forbindelse med fødselen.

Lent fremsto ikke akkurat som en sørgende ektemann og far.

Lent sørget ikke for en verdig begravelse. Han tok i stedet kontakt med en russisk professor som stoppet ut Julia og barnet.

« Endelig fikk Julia Pastrana den respekt hun fortjente.

TREKKPLASTER: Julia Pastrana var trekkplaster for både såkalte «Freakshows» og omreisende tivoli.

Lent la dem i en glasskiste og fortsatte turneen med sin døde familie som attraksjoner.

Dukket opp i Norge

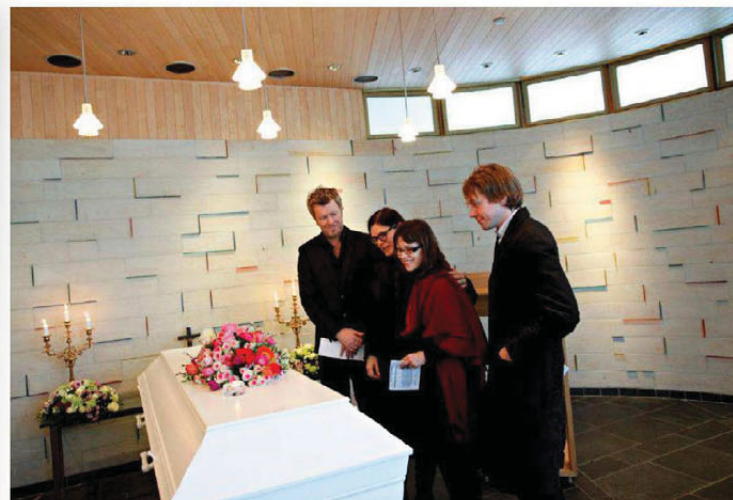
Etter Lents død forsvant de to mumiene i 30 år, før de dukket opp i Norge i 1921, kjøpt av Håkon Jæger Lund, som drev Lunds tivoli. Helt frem til 1973 ble mumiene vist frem på turneer i Skandinavia og USA, blant annet under Landbruksuka på Ekeberg i 1959.

Lund ble etter hvert utsatt for et betydelig press om å slutte med den makabre fremvisningen. Tivoli-eieren sto imot: Mumiene var hans, han hadde kjøpt dem på ærlig vis, og de var

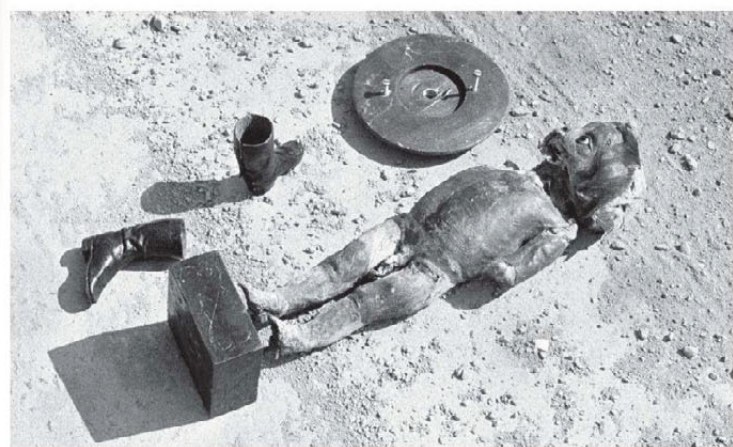
en stor attraksjon. På 1970-tallet truet norske myndigheter med å beslaglegge levningene dersom de fortsatt ble vist frem. Lund plasserte dem da i en hangar på Rommen i Groruddalen. Siden havnet Julia i politiets varetekt mens gutten forsvant. Først da Christopher Hals Gylseth og Lars O. Toverud i 2001 ga ut boka «Apekvinnen», kom sønnens skjebne for en dag.

Avslørt på lager

En mann tok kontakt med forfatterne og fortalte at han som ung gutt i 1979 hadde brutt seg inn i tivoliets kjempestore hangar på Rommen i Groruddalen sammen med tre kamerater. De forsøkte å

HØYTIDELIGHET: Kisten med Julia Pastrana ble omsider overlevert til Mexico. Fra venstre: Magne Furuholmen, Uta Meta Bauer, Laura Anderson Barbata og Jonas Bjerre.

MOR OG SØNN: Julia Pastranas lille sønn, slik fire gutter fant dem i et lager på Rommen i 1979.

ta med seg noen radiobiler, men måtte gi opp.

– I stedet så de noe de trodde var to dukker, en stor og en liten, inne i en glasskiste, forteller Gylseth.

De fire guttene forsøkte å ta kisten med seg, men ble overrasket av politiet og måtte flykte i all hast.

– Min kilde rev med seg armen fra den største «dukken» og tok den med seg hjem. Hans eldre bror fikk se den og mente den måtte stamme fra et virkelig menneske. De kontaktet politiet som kom og hentet armen. Guttene var så fascinert av det merkelige funnet at de brøt seg inn i hangaren igjen, på leting etter mumiene. Men nå var de borte, sier Gylseth.

Mumiene var i politiets varetekt. Den mumifiserte gutten var så oppspist av mus og rotter at han rett og slett ble kastet, mens Julia Pastrana ble overlevert til

Rettsmedisinsk institutt ved Universitetet i Oslo. I 1994 anbefalte instituttet at Julia Pastrana skulle gravlegges, men myndighetene mente hun måtte tas vare på av hensyn til forskning. Senere ble mumien flyttet til det nye Rikshospitalet på Gaustad.

Meksikansk interesse

7. februar 2013 ble levningene overlevert Mexicos ambassadør i Norge under en seremoni i Rikshospitalets kapell. Under seremonien var kisten lukket. Ingen fikk et siste glimt av Julia Pastrana før hun forlot Norge.

Ambassadør Martha Barcena Coqui, var tydelig rørt.

– Endelig fikk Julia Pastrana den respekt hun fortjente, sa hun.

Julia Anderson Barbata ledsaget den hele veien til Mexico City og videre til landsbyen Julia kom fra. 12. februar 2013 var Julia Pastrana endelig hjemme igjen. □

Har du ris, ros eller henvendelser til Sløseriombudsmannen? Skriv til redaktør Alexander Øystå: alexander.oysta@egmont.com

Asfaltert idioti i Kristiansand

Privatmann la asfalt foran egen bolig for egne penger. Kommunen forlangte den fjernet, og asfalterte så på nytt for skattebetalernes regning.

DENNE GANGEN SKAL vi besøke det glade Sørlandet og se nærmere på en sak som berører og belyser hvor tungrodd det kommunale byråkratiet kan være. En beboer i Kristiansand kommune, Mattias Momrak, fikk streng beskjed om å fjerne asfalten han hadde lagt utenfor boligen sin. Han gjorde som befalt, og så dukket kommunen opp og la kommunal asfalt på nøyaktig samme sted.

Logikken i denne saken er tydeligvis bortreist, og hvem vet om den kommer tilbake.

Lokalavisen Fædrelandsvennen omtalte saken først. Momrak hadde flyttet inn i sin nye bolig på Bråvann Platå i Kristiansand i fjor vinter. Han la ny asfalt rett utenfor huset. En tabbe. Kommunen reagerte med å beordre asfalten fjernet innen 22. august, ettersom den lå på offentlig grunn.

MOMRAK FORTELLER at han ikke fikk noe skriftlig varsel fra kommunen om asfalt-fjerning, og heller ingen begrunnelse. Dialogen med kommunen foregikk over en enkel telefonsamtale.

Kommunen var gem og tilbød å fjerne asfalten for 12 500 kroner. Momrak syntes det var dyrt, og sørget heller for at jobben ble gjort av en privat aktør som tok 5000 for samme jobb. Pris-differansen er nok et eksempel på at det offentlige tar seg langt bedre betalt enn det private markedet.

Neste skritt i saken kom svært overraskende på Mattias Momrak. Plutselig informerte kommunen om at det skulle legges ny asfalt på akkurat samme område som Momrak hadde måtte fjerne sin fra. Kommunal asfalt trumfet altså privat asfalt. I Kristiansand.

– Det virker som at kommunen ville at vi skulle fjerne noe som var vårt på et sted der kommunen kunne legge sitt eget i stedet. Asfalten har akkurat samme funksjon, sa en oppgitt Momrak til Fædrelandsvennen.

DEN ABSURDE HISTORIEN

sluttet ikke her. For mens Fædrelandsvennen forberedte sin reportasje, besluttet kommunen atter en gang å fjerne asfalten på nøyaktig samme sted, men nå altså den kommunale asfalten.

– DET ER BARE LØGN

Oppsynsmann Østefjells i Ingeniørvesenet svarer på kritikken og forteller at det er på tide at det blir ryddet opp i asfalten utenfor boligen til Momrak.

– Det stemmer ikke at han ikke har fått skriftlig pålegg eller skriftlig begrunnelse, det stemmer ikke i det hele tatt. Vi har vært i kontakt med han lenge, og de har fått ei konkret frist på det. Så at de mener at de ikke har fått det, det er bare løgn.

Oppsynsmannen legger til at asfalten som er der, er utenfor lovens kriterier, og at de derfor må følge den opprinnelige reguleringsplanen.

– Slik som det var asfaltert der, forårsaker en mye større innkjøring til deres tomt i forhold til det som er lovlig, maks sju meter til innkjøring til privat tomt. De hadde 15 meter, og det blir feil i forhold til alle andre som følger regelverket, sier han.

(fra fvn.no, 15. september 2025)

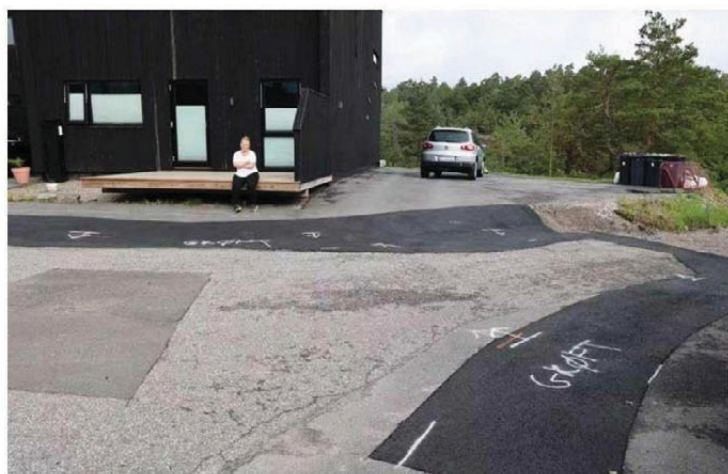

GORM KALLESTAD/NTB

FAKSIMILE FVN.NO/FOTO: GABRIEL BORGHINI RAMSLI

STRIDENS ASFALT: Omstridt asfaltfleck, lagt privat, revet opp og nylagt kommunalt. Mattias Momrak og naboen Angel Camacho Alvarez skjønner lite av den kommunale logikk.

FAKSIMILE FVN.NO FOTO: GABRIEL BORGHINI RAMSLI

SKAL FJERNES IGJEN: Så har kommunen vært der igjen, nå skal de rive opp deler av sin egen asfalt og erstatte med grus. Momraks innkjørsel må for all del ikke blir for bred og luksuriøs.

KORREKT ASFALTERING: Ingen ting veier tyngre enn reguleringsplaner. Private må ikke bare komme her og komme her. Kommunalt og grundig skal det gjøres. Illustrasjonsbilde fra Møllergata i Oslo.

Oppsynsmann for vei i Ingeniørvesenet Asbjørn Østefjells, begrunner det med at asfalten var et resultat av en misforståelse og at det var blitt lagt for mye asfalt, siden merkingen som skulle markere hvor kanten skulle gå, hadde regnet vekk i mellomtiden.

Momraks historie er heller ikke et engangstilfelle i dette nabolaget.

FLERE AV NABOENE kunne melde om nøyaktig samme tildragelser: Først hadde de lagt sin egen asfalt, deretter fikk de på-

bud om å fjerne den, og så kom kommunen og la sin egen i stedet.

– Kommunikasjonen har vært helt forferdelig fra kommunens side. Det er jo ingen kommunikasjon. Vi må selv ut og prate med dem når de er her. Hvis vi prøver å ringe, får vi bare beskjed om at «vi har ikke noe med dette å gjøre», kan en frustrert nabo fortelle til Fædrelandsvennen.

Oppsynsmann Østefjells begrunner det kommunale tøvet med at den private asfalten som først ble lagt «er utenfor lovens kriterier» og at de derfor måtte

fjerne denne og legge sin egen, slik at den opprinnelige reguleringsplanen ble fulgt. Han hevder også at Momrak farer med løgn når han påstår at han ikke fikk skriftlig beskjed.

DENNE SAKEN ILLUSTRERER

hvor fordyrende og overbyråkratiske saker blir, når kommunen blindt følger sitt eget kompliserte regelverk, uten å ha noe rom for fleksibilitet eller skjønn. Da asfalten først var lagt, for beboernes egen regning, kunne vel kommunen funnet en grei løsning som

alle kunne leve med, reguleringsplan eller ikke? De fleste ville vel latt asfalten ligge. Den har ikke kostet skattebetalerne en krone. Er ikke det en strålende gladsak, og nok til at man kan svelge skammen over at private har spart kommunen for utgifter?

Historier som dette handler egentlig bare om byråkratisk trass og korttenkt sløseri med skattebetalerne penger. Kommune-Norge har svært dårlig råd og må kutte i kommunale tjenester. De burde jo rose samfunnsborgere som Mattias Momrak.

Vital Plus+

Sirkulasjonsstimulator

Vitalplus 1003

Oppgradert bestselger!

Medisinsk godkjent

30 000 solgte i Sverige og Norge

SPAR
800,-

~~2750,-~~
KAMPANJE:
1950,-

NYHET!

Nå også med varme

Medisinsk godkjent apparat som brukes av tusenvis av nordmenn hver dag. Milde elektriske impulser stimulerer blodsirkulasjonen i ben og føtter. Resultatet er at føttene og legg-musklene utvider og trekker seg sammen, på samme måte som å gå en lang tur. Meget enkel i bruk! Behandlingen gjøres sittende i 10 - 30 minutter etter behov, mens du leser eller ser på TV. Helt uten smerte. Passer til alle aldre.

GRATIS! Verdi kr. 249,-

4 stk. pads inkludert i prisen ved svar innen 14 dager. Muskelstimulasjon og smertebehandling av bl.a. rygg, skuldre, nakke og armer. Helt uten bivirkninger. Kobles til Vitalplus 1003. Styres med fjernkontroll.

NYHET! Sirkulasjon og varme

- Varmefunksjon for kalde føtter
- Øker blodsirkulasjonen, og kan forhindre kalde, urolige og hovne ben
- Vil kunne bidra til å redusere stivhet i muskler og ledd, samt forebygge åreknuter - en effektiv helseinvestering
- Hvis du har pacemaker eller er gravid må lege konsulteres før bruk
- Fjernkontroll og norsk bruksanvisning
- Drives på strøm
- 30 dagers full returrett

BESTILL I DAG! Telefon: 69 39 90 40 | www.postshop.no

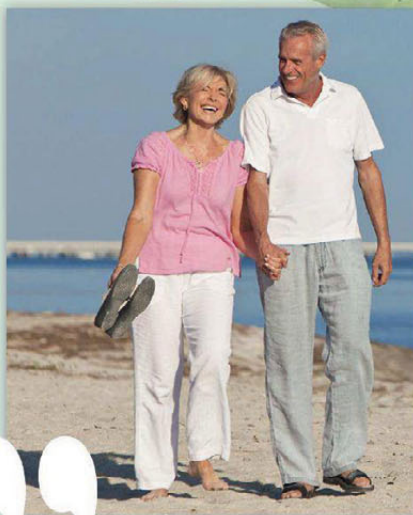
Klarna.

Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS

ØK BLODSIRKULASJONEN I BEN OG FØTTER!

- hei, jeg kan ikke få fullrost Vitalplus. Etter å ha brukt den i et par uker - 30 min. hver dag - er leggkrampene mine borte!

- er en svoren bruker av Vitalplus
- smertene i bena er borte og
ny blodtrykksmåling kunne konstatere at
blodtrykket i bena var perfekt!

- jeg kjøpte den for 8 måneder siden,
og er veldig fornøyd - kalde føtter er
historie takket være Vitalplus sirkulasjons-
stimulator!

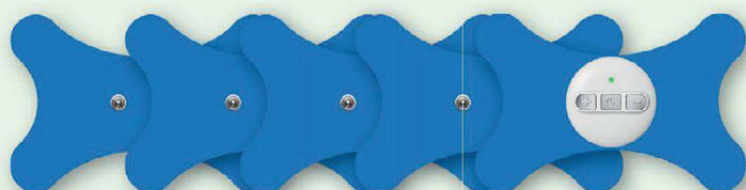
TENS Smertelindring Vitalplus 1005

Ønsker du å lindre muskel og leddsmerter på en enkel og effektiv måte?
Da er våre TENS-padsputer løsningen for deg! Muskelstimulasjon og smertebehandling
av bl.a rygg, skuldre, nakke og armer. Perfekt for behandling av korsryggen! Helt uten bivirkninger!

De er laget av høykvalitetsmateriale som er behagelig mot huden, og har en god klebeevne som
sikrer at de sitter på plass under bruk.

Inneholder:
Trådløs massasjeenhet inkl. batterier og 5 stk utskiftbare TENS-padsputer
(Hver padspute har en varighet på 12 – 15 behandlinger)

PAKKEPRIS
695,-

BESTILL I DAG! Telefon: 69 39 90 40 | www.postshop.no

Klarna.

Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS

FULLTREFF: Sør-Koreas president Kim Dae-jung ønsket seg veldig Nobels fredspris – og fikk den etter en kløktig gjennomført kampanje for å påvirke nøkkelpersoner i Nobelkomiteen, i regi av sørkoreansk etterretnings-tjeneste, ifølge en avhopper fra tjenesten. Kong Harald var en av gratulantene i Oslo rådhus.

BETALTE – FIKK NOBELS FREDSPRIS

Mens hånlatteren runger i Norge over Donald Trumps utilslørte frieri til Nobel-komiteen, ligger støvet trygt over fredspris-historiens kanskje største skandale. Og det er kanskje best. For Nobelkomiteen har vært offer for kampanjer fra presidenter før – og latt seg overbevise. – Kim Dae-jung og Sør-Korea lurte hele Nobelkomiteen trill rundt, sier nobelekspert og historiker Asle Sveen til Vi Menn. ►

LISE ÅSERUD/NTB

Spørsmålet er ikke så dumt som det kan fremstå: Kan Donald Trump lykkes i sin frenetiske kamp for å få det han ønsker seg mest av alt – Nobels fredspris? Ikke mer enn 25 år er gått siden Nobelkomiteen ble rundlurt av en president som mest av alt ønsket seg Nobelprisen.

Stolt president

13. juni 2000 var alt klart for et historisk toppmøte i Korea: På flyplassen i Nord-Koreas hovedstad Pyongyang sto Nord-Koreas leder Kim Jong-il og tok imot den sørkoreanske presidenten Kim Dae-jung. De tok hverandre i hendene og lot seg avbilde. Møtet ble sett på som et gjennombrudd i den langvarige konflikten mellom de to landene.

– Et gjennombrudd for «sol-skinnspolitikken», ble det kalt.

Nøyaktig fire måneder senere kunne Sør-Koreas president Kim Dae-jung ta imot Nobels fredspris av Nobelkomitéens leder Gunnar Stålsett i Oslo rådhus.

– Jeg er uendelig stolt over å ha blitt vist en slik ære. Det er en ære uten sidestykke, sa Kim Dae-jung i Nobelforedraget.

Men det ingen i det festpyntede Oslo rådhus visste, var at prisen etter alt å dømme var både kjøpt og betalt.

– Fingert gjennombrudd

I boken «Jakten på Nobels fredspris» forteller den amerikanske journalisten Donald Kirk og Kim Ki-sam som jobbet i Sør-Koreas etterretningstjeneste i flere år, om en storstilt og velregissert kampanje.

– Etterretningstjenesten i Sør-Korea gjorde alt de kunne for å lure Nobelkomiteen og få gjenomslag for presidentens ønsker, sier Asle Sveen. Han er historiker og en av forfatterne av boken «Nobels fredspris – hundre år for fred.».

Sveen forteller at lanseringen av boken «Jakten på Nobels fredspris» falt sammen med en ganske heftig strid om statsbudsjettet for 2017, og at oppmerksomheten rundt det som fremkom i boken ikke ble veldig stor.

– Dette kan være en av de stør-

KJØPT ELSKVERDIGHET: Flere hunder millioner dollar betalte Sør-Korea til Nord-Korea for at deres leder Kim Jong-il skulle ta imot en nobelpris-jagende president Kim Dae-jung fra Sør-Korea. Møtet ga nobelpris noen måneder etterpå, men ikke å så mye mer å juble for.

ste bestikkelsessakene i historien. Vi lurte og manipulerte Nobelkomiteen, sa Kim Ki-sam i forbindelse med utgivelsen av boken for ni år siden.

– Sør-Korea betalte Kim Jong-il for at han skulle invitere Kim Dae-jung til Pyongyang, fortalte den tidligere sørkoreanske etter-

retningsmannen. Pengene gikk til Nord-Korea gjennom den sørkoreanske industrigiganten Hyundai, men det var staten som betalte.

Atom-kassen

I ettertid er betalingen fra Sør til Nord-Korea anslått til 450 millio-

ner dollar, men Kim Ki-sam mener beløpet var vesentlig høyere.

– Alle pengene fra Sør-Korea gikk direkte til Kontor 39. Kim Jong-il brukte penger derfra til å utvikle det nordkoreanske atomvåpenarsenalet, fortalte Kim Ki-sam.

I tillegg til pengeoverføringen fra sør til nord, hadde Sør-Korea i lang tid før tildelingen skulle vedtas, kurtisert medlemmer og ansatte i den norske Nobelkomiteen.

« Vi lurte og manipulerte Nobelkomiteen. »

GETTY IMAGES

teen, spesielt daværende leder Gunnar Stålsett og daværende Nobel-direktør Geir Lundestad.

– Vi visste at Mr. Stålsett var svært innflytelsesrik i Nobelkomiteen, og han hadde lenge vært vennlig innstilt overfor Kim Dae-jung. Han hintet mange ganger til våre folk og til den sørkoreanske ambassadøren i Norge om at Kim Dae-jung ville være en sterk fredspriskandidat dersom han fikk til et gjennombrudd i forholdet mellom Nord- og Sør-Korea, sa Kim Ki-sam i et intervju med NRK.

– Også Mr. Lundestad var svært vennlig innstilt overfor Kim Dae-jung. Han kjente til Kim Dae-jung fra da de begge var ved

Harvard på 80-tallet. Ettersom Lundestad la til rette mye av arbeidet for Nobelkomiteen, tenkte vi at han var en person det var smart å knytte til seg.

«Planen var at disse personene skulle inviteres på lunsj i Oslo og på middag til ambassadøren med hustruer. Men planen advarte mot tiltak som kunne gi dem et hint om at det lå noe annet under enn objektiv informasjon om (den såkalte) sol-skinnspolitikken og situasjonen i Korea,» heter det i boken, som siterer en etterretningsrapport.

Invitert og traktert

Kim Dae-jung hadde flere ganger vært nominert til Fredsprisen,

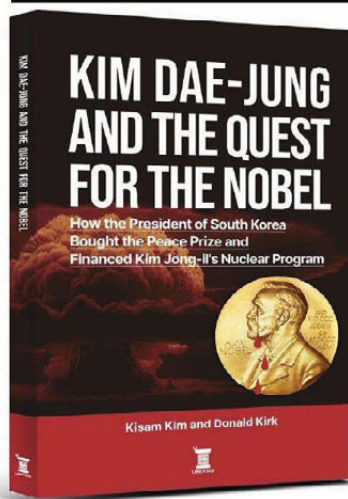
UTVIDET «FRED»

Fredrik Heffermehl skriver i boka «Nobels vilje» fra 2008 at blant fredspriser frem til 1940 var 85 prosent av tildelingene i overensstemmelse med Nobels kriterier.

I årene etter 2. verdenskrig frem til 2007 får bare 45 prosent av prisene «godkjent» av Heffermehl. Blant annet er arbeid for klima ansett som fredsarbeid.

Den kenyanske miljøforkjemperen Wangari Maathai fikk fredsprisen 2004. Hun startet Green Belt Movement, som drives særlig av kvinner, og som har plantet mange millioner trær for å forhindre at jorden omdannes til ørken. I 2007 gikk fredsprisen til USAs tidligere visepresident Al Gore og FNs klimapanel.

Og særlig på 2000-tallet Nobelkomiteen i langt større grad enn før tatt for seg et utvidet fredsbegrep og ikke vært så bundet av selve ordlyden i Nobels testamente. Denne holdningen til Nobelkomiteen er omstridt.

AVSLØRING: Den amerikanske journalisten Donald Kirk og avhopperen Kim Ki-sam, som jobbet i Sør-Koreas etterretningstjeneste i flere år, avslørte hvordan Nobelprisen angivelig ble kjøpt med penger som gikk til Nord-Koreas atomprogram.

men det var først da han tok i bruk ressursene han rådde over som statsleder, at han til slutt fikk oppfylt sin drøm, heter det i boken.

Etterretningstjenesten NIS

CAPPELEN DAMM

HISTORIKER: Atle Sveen er ekspert på Nobelprisen, og forteller at avsløringen om forspillet til Nobelpristildelingen i 2016 fikk lite oppmerksomhet i et Norge som diskuterte statsbudsjettet akkurat da boken kom ut.

fikk jobben med å lede det topphemmelige prosjektet som skulle gjøre landets leder til en fredsprisvinner.

– Det ble etablert en egen avdeling som var underlagt etterretningstjenesten. Den ble kalt Office of External Cooperation Aid, men det var et dekknavn. Avdelingen ble egentlig etablert for å jobbe med Nobel-prosjektet, skriver de to forfatterne.

Den sørkoreanske ambassadøren i Norge hadde flere møter med Stålsett og Lundestad hver for seg, og inviterte dem også på flere middager – både i ambassadørboligen og på restaurant. Stålsett ble også invitert til Sør-Korea og fikk full VIP-behandling i landet, inkludert en audiens hos presidentparet.

– Nobel-teamet i NIS betalte alle kostnader for Stålsett og hans kone – fly på første klasse, hotell, alt sammen. Og den sørkoreanske etterretningstjenesten og Kim Han-jung (lederen for NIS) behandlet Stålsett svært godt, fortalte avhopperen.

I etterretningstjenestens arkiv ligger en e-post fra Stålsett med takk etter besøket. «Selvfølgelig var audiensen hos presidenten og landets førstedame høydepunktet på turen,» skrev Stålsett.

På kroken

– Da Stålsett og kona aksepterte invitasjonen til Sør-Korea, var holdningen fra det sørkoreanske teamet at nå hadde vi ham på kroken. Vi hadde «kjøpt» hans sinn og hjerte. Vi forsto at Nobels fredspris var den eneste tingen ►

UTSTRAKT KONTRAKT:

Nobelinstituttets leder Geir Lundestad (t.v.) og Gunnar Stålsett (t.h.) mottok flere invitasjoner til middager og møter med sørkoreanske topper før Nobelprisen for år 2000 skulle tildeles. Stålsett ble påspandert reise til Sør-Korea.

vi ikke kunne kjøpe for penger direkte, så vi betalte ikke store pengesummer direkte til nordmenn – vi forsøkte å vinne hjertene til medlemmene i Nobelkomiteen, til Stålsett spesielt, fortalte Kim Ki-sam.

Både Gunnar Stålsett og Geir Lundestad er i dag gått bort.

Gunnar Stålsett bekreftet i 2016 at han opplevde «en viss

KNUT FELDSTAD/NTB

NEKTET Å TA IMOT PRISEN

Knappt noen gang har kritikken mot Nobelkomitéen vært sterkere enn i 1973. Under ledelse av Aase Lionæs opplevde Nobelkomitéen et drama som bare har skjedd én eneste gang i hele fredsprisens levetid.

Den både omstridte og avholdte AP-politikeren gikk i spissen for å tildele prisen til USAs utenriksminister Henry Kissinger og Vietnams sjefforhandler Le Duc Tho. Sammen hadde de forhandlet frem en våpenhvileavtale, den såkalte Parisavtalen, som skulle gjøre slutt på Vietnamkrigen.

Men noen fredsavtale var ikke inngått, og fred ble det heller ikke. Svært mange mente det var altfor tidlig å gi fredsprisen til disse to – ikke minst vinnerne selv.

Le Duc Tho sa tvert nei til å ta imot prisen, noe som aldri har skjedd hverken før eller siden. Kissinger aksepterte prisen, men ville ikke komme til Oslo for å ta imot den. Han lot i stedet den amerikanske ambassadøren til Norge ta imot medalje og penger. Åpenbart brydd forsøkte han senere å gi tilbake prisen og pengesummen som fulgte med. Men det var ikke rom for det i Nobelkomitéens statutter.

– Dette er den absolutt verste tildelingen i prisens historie. Å gi prisen Kissinger og Le Duc Tho var helbom, en helt vanvittig avgjørelse. Det er jo helt åpenbart når den ene av dem nektet å ta imot prisen, og den andre helst ville levere den tilbake, sier Asle Sveen til Vi Menn. Han er historiker og en av forfatterne av boken «Nobels fredspris – hundre år for fred.»

Nobelkomiteen nominerte selv de to til prisen, og det ble bråk «herfra til månen,» ifølge Sveen.

– Denne tildelingen førte jo dessuten til at Nobelkomitéen sprakk da de to medlemmene Einar Hovdhaugen og Helge Rognlien, trakk seg fra komiteen, forklarer Sveen.

Sprakk gjorde komiteen også 20 år senere.

UNIVERSAL IMAGES GROUP/GETTY IMAGES

NEI, TAKK: Den nordvietnamesiske lederen Le Duc Tho nektet å ta imot Nobels fredspris i 1973, og den andre vinneren av prisen det året, USAs utenriksminister Henry Kissinger unnlot å ta imot prisen selv, men sendte sin ambassadør.

I 1994 rådet håp om fred i Midtøsten. Nobelkomiteen delte prisen mellom PLOs leder Yasir Arafat, Israels utenriksminister Shimon Peres og den israelske statsministeren Yitzhak Rabin. Et himmelsk spektakkel fulgte. Opprørt og rasende over avgjørelsen til Nobelkomitéens flertall forlot den mangeårige Kr.F.-lederen Kåre Kristiansen komiteen i protest.

– Tildelingen viste seg heller ikke å være spesielt vellykket. Den dag i dag ser jo konflikten i Midtøsten å være nærmest umulig å løse, sier Sveen.

oppmerksomhet fra sørkoreansk side» før Kim Dae-jung fikk fredsprisen. Han bekreftet også at han hadde flere møter med den sørkoreanske ambassadøren i Norge, møter han omtalte som hyggelige og interessante, men avkreftet at han var blitt lurt eller påvirket.

– Når man er medlem av Nobelkomiteen eller har et generelt engasjement, er man jo oppatt av å selv få opplysninger, informasjon og vurderinger. Og så må man ha tillit til sin egen

– UENDELIG STOLT: Sør-Koreas president Kim Dae-jung møtte hyllesten under Nobelkonserten i Oslo Spektrum som Jane Seymour ledet.

dømmekraft og integritet og bruke informasjonen på en måte som kan være nyttig for den prosess man selv er i, sa Stålsett.

Geir Lundestad avviste i et intervju med NRK at det var anstrengelsene fra Sør-Korea som gjorde at presidenten fikk prisen.

– Kim Dae-jung hadde utvilsomt en drøm om å få fredsprisen, men det var ikke noen kampanje som gjorde at han fikk den. Det var to grunner til at han fikk fredsprisen: Den ene var hans arbeid for demokrati i Sør-Korea, og den andre var «sol-skinnsplitikken.» Det hjelper ikke å drive kampanjer hvis man ikke har noe å fare med.

Til tross for at Lundestad i

ettertid ble kjent med at flere hundre millioner dollar ble overført fra Sør-Korea til Nord-Korea for toppmøtet sommeren 2000, mener han ikke det rokker ved tildelingen av Nobels fredspris til Kim Dae-jung.

– Negative til Trump

Kan en operasjon lik den som lykkes så godt for 25 år siden, lykkes i dag?

– Jeg kan absolutt ikke forestille meg at Trump vil få prisen. Det er ingen i dagens Nobelkomité som har særlig sans for ham og det han driver med, sier Asle Sveen. Sammen med to kolleger Ivar Libæk og Øivind Stenersen listet han i en artikkel i Aftenpos-

ten nylig opp en rekke årsaker til at Trump er uaktuell.

– Det må et mentalt sammenbrudd til i komiteen for at Trump skal få oppfylt sin drøm om å bli kåret til fredsfyrste, mener de tre.

Heller ikke førsteamanuensis Anders Romarheim ved Institutt for forsvarsstudier tror USAs president blir fredsprisvinner.

– Det er en gjennomgangsmelodi for Trumps presidentskap at de store statene kan bruke makt overfor de små, sier Romarheim, som ifølge Aftenposten ikke tror det er en type fredsdipomati den norske nobelkomiteen kan tenke seg å belønne. □

Kilder: NRK, Aftenposten, Nobelkomitéen, CNN.

ERIK THORBERG/NTB

KRIGSSONE: Nobelkomiteens leder Aase Linæs sto for en av de mest kontroversielle tildelingene da Egypts president Anwar Sadat, her representert med sin rådgiver Sayed Ahmed Marei, og israels statsminister Menachem Bein (t.v.) i 1978. Utdelingen fant sted på Akershus festning på grunn av demonstrasjoner og opptøyer mot tildelingen.

Krigerske prisvinnere

Tildelingen av Nobelprisen utløste så mye bråk at prisutdelingen måtte flyttes og prisvinneren flys inn med helikopter. Årsak: Vinneren var mer kjent for krigsprat en fred.

Tekst: **Tore Ulabrand Johansen**

Mindre fredelig hadde Oslo knapt fremstått etter 2. verdenskrig: Uniformer, våpen og helikoptre preget hovedstaden 10. desember 1978. Årsak: Utdelingen av Nobels fredspris.

Den israelske statsministeren Menachem Begin og Egypts president Anwar Sadat delte prisen

etter å ha fått til en avtale om Sinaihalvøya. Prestasjonen var kanskje ikke den største: Israel hadde okkupert Sinai i 1967. Egypt hadde gått til angrep på Israel i 1973 for å erobre halvøya tilbake, men uten å oppnå militær seier. Midtøsten var en kruttønne og noen løsning på fiendskapet mellom Israel og landets arabiske naboer, utløst av Palestina-konflikten, virket fjern.

USA og president Jimmy Carter ville ha Egypt som alliert, og presset Begin til forhandlinger –

som endte med at Israel byttet land for fred. Egypt fikk Sinaihalvøya tilbake mot at Sadat anerkjente staten Israel i det som for ettertiden er blitt hetende Camp David-avtalen.

Tildelingen av prisen i Oslo ble en selsom opplevelse – helt annerledes enn noen gang tidligere, først og fremst fordi Begin var enormt omstridt. Mange mislikte den israelske statsministeren fordi han holdt fast på synspunktet om at hele Palestina burde tilhøre Israel, og fordi han i

1940-årene hadde ledet en jødisk organisasjon i Palestina som brukte terror for å nå sine mål.

Venstresiden i Norge varslet så store demonstrasjoner mot ham at utdelingen av fredsprisen ble flyttet til Akershus festning. Dit ble Begin fraktet med helikopter direkte fra en mottagelse ved det kongelige slott. På slottsmurene sto tungt bevæpnet politi med skarpladde våpen – og mens fredsprisen ble delt ut inne på slottet, slo politiet med demonstranter utenfor.

NTB/EIØRN SIGURDSON

GETTY IMAGES/BETTMANN

MØTTE STJERNEN: En smått pinlig berørt Barack Obama med Nobelprisen og Nobelkomiteens leder Thorbjørn Jagland i 2009. Den kjappe tildelingen har vært som en rød klut på Donald Trump som ennå ikke har fått prisen.

Ikke særlig fredelig

Tildelingen var langt fra den første som utløste internasjonal oppsikt og spørsmål om hva Nobelkomiteen under ledelse av Aase Lionæs egentlig drev med.

Fire år før Begin-bråket, i 1974, gikk fredsprisen til Japans tidligere statsminister Eisaku Sato. Prisen var begrunnet med at Sato fire år tidligere hadde skrevet under på ikke-spredningsavtalen av atomvåpen.

– Tildelingen ble sett på som en skandale internasjonalt. Sato var ingen prinsipiell motstander av atomvåpen. Det er spekulert i at man var på jakt etter en asiat, og så fant de ham. Men det var en ren skivebom, mener Asle Sveen, historiker og en av forfatterne av boken «Nobels fredspris – hundre år for fred.»

Ikke spesielt vellykket

I 1994 var håpet at det skulle bli fred i Midtøsten. Nobelkomiteen delte prisen mellom PLOs leder Yasir Arafat, Israels utenriksminister Shimon Peres og den israelske statsministeren Yitzhak

Rabin. Det ble et himmelsk spektakkel. Opprørt og rasende over avgjørelsen til Nobelkomiteens flertall forlot den mangeårige Kr.F.-lederen Kåre Kristiansen komiteen i protest.

– Tildelingen var omstridt og viste seg heller ikke å være spesielt vellykket. Den dag i dag ser jo konflikten i Midtøsten å være nærmest umulig å løse, sier Asle Sveen til Vi Menn.

Tildelingen kom på bakgrunn av Den såkalte Oslo-avtalen, fremforhandlet med Norge som fødselshjelper. Det var ingen tvil om at avtalen representerte et fremskritt den gangen, men i ettertid er den gått totalt ad undas. Svært mange reiste berettede spørsmål ved om det var riktig å gi prisen til personer med så mye blod på hendene som det spesielt Arafat og Rabin hadde.

Nødvendig krig

– Krig er noen ganger nødvendig, sa USAs president Barack Obama i sin takketale da han fikk fredsprisen i 2009. Obama var fersk i presidentrollen og hadde ikke rukket å utrette så mye. Onde

AMN/NTB/ANNDIA COMMONS

tunger ville ha det til at han fikk prisen fordi komitéleder Thorbjørn Jagland ville møte den karismatiske presidenten personlig. Siden skulle Obama bli knyttet til krigføring både blant annet Irak, Afghanistan og Libya.

Etiopias statsminister Abiy Ahmed fikk fredsprisen ti år senere. Og året etter gikk han til krig mot opprørere i Tigray-provinsen i hjemlandet.

Den Norske Nobelkomité kommenterer i prinsippet ikke tildelinger og kritikk mot disse. Komiteen hevder imidlertid skriftlig at «eventuell kritikk av fredsprisvinnere etter at de har mottatt prisen, er noe komiteen forsøker å følge nøye med på, noen ganger med stor bekymring». Nobelstiftelsens statutter slår dessuten fast at man ikke kan trekke tilbake en pris når den først er delt ut. □

UFORSTÅELIG: Japans tidligere statsminister Eisaku Sato fikk en omstridt fredspris i 1974 (innfelt). Snaut 30 år tidligere hadde han med nød og neppe sluppet unna en tiltale for krigsforbrytelser etter 2. verdenskrig.

VELLYKKET

I løpet av nesten 125 år med nobelpris, har det vært en lang fortjente og vellykkede pristildelinger

De første prisvinnerne var sveitseren Henri Dunant og franske Frédéric Passy i 1901.

– Blant de mest vellykkede var Lech Walesa som fikk fredsprisen for sin kamp for organisasjonsfrihet i Polen i 1983. Fredsprisen var i hvert fall en medvirkende årsak til oppmykingen i øst, den startet en prosess med Lech Walesa og endte med fredsprisen til Mikhail Gorbatsjov i 1990 sier historiker og Nobel-ekspert Asle Sveen.

– Flere prisvinnere har sagt at fredsprisen har reddet deres liv. Økt internasjonal oppmerksomhet rundt prisvinnerne har gitt beskyttelse, som for eksempel for Burmas Aung San Suu Kyi, sier Sveen.

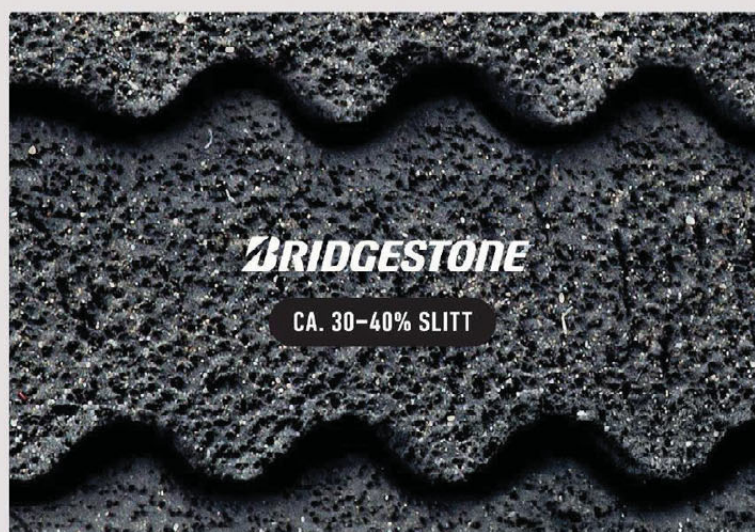
De som kjøper og lagrer dekk hos Frode kjenner vinteren i Valdres. De fleste kundene hans velger **Bridgestone Blizzak** fordi det gir like godt grep som piggdekk, bare uten pigg.

Hemmeligheten er Multicell-gummien som holder seg myk og porøs selv i ekstrem kulde. Porene suger opp vannfilmen på isen og gir friksjonen som trengs. Og i motsetning til piggdekk eller piggfrie vinterdekk med vanlig gummi, beholder Blizzak de gode vinteregenskapene helt til dekket er nedslitt.

”
Dei som bur her vel som regel det beste dekket

– Frode Sebu fra Valdres på Sebu Bil & Bensin

Bridgestone Blizzak har gummi med multicell –
suverent, helt til det er nedslitt.

DE SOM VET, VELGER BLIZZAK

SE MER PÅ [BRIDGESTONEDEKK.NO](https://bridgestonedekk.no) →

BRIDGESTONE

Ved Yan Calmeyer Friis

10 PÅ TOPP

Utdatert, men ettertraktet

Underholdningsformatene som nekter å forsvinne. Selv voksrullene til Edison er fortsatt gangbar vare.

1. Blues til 50 000

Robert Johnsons originale 78-plate fra 1937, «Milkcow's Calf Blues», ekstremt ettertraktet. Priset til 46 000 kroner på ebay. Som vi ser av etiketten, er den ikke akkurat i mint condition.

2. Videospiller til 36 000

Panasonic AG-1770, profesjonell S-VHS-maskin som i sin tid ble brukt i TV-bransjen, i ubrukt originaleske. Bla opp nær 36 000 kroner, og videomaskinen er din. (Eh ... hva skal du med den?)

3. Kassettspiller til 30 000

Musikkassetten gikk ikke av moten, de bare tok seg en blund. Nakamichi Dragon, en japansk kassettspiller lansert i 1982, er rene gralen for audiofile siklegærninger. 30 000 blanke kroner.

4. Walkman går igjen

Sony WM-D6C, Walkman-modellen fra 1984 som ble brukt av journalister og musikkfolk, er nå et samleobjekt. Du må antagelig punge ut med 18 000 kroner for et pent brukt eksemplar.

5. Glem aldri MiniDisc'en!

Aj! For en godbit! Sony MZ-RH1, den siste store MiniDisc-spilleren fra 2006, har fått legendestatus fordi den kan lese og skrive alle MD-formatet – ubrukt i original eske koster den rundt 16 500 kroner.

6. Betamax for alltid!

Superformatet som VHS utkonkurrerte. En Sony EDV-7500 Beta-spiller fra slutten av 1980-tallet, allerede da en sjeldenhet, blir nå omsatt for 10 000 kroner blant hardcore-entusiastene.

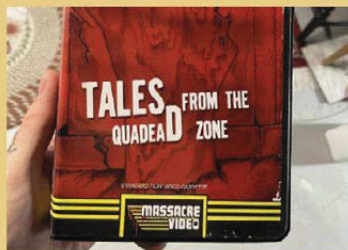
7. Edison fonograf

Antikk Edison Standard fonograf, inkluderer to horn og 37 voksruller. Ikke så mye å høre på, kanskje, men du verden så dekorativ. Til 21 000 kroner kan man vel bare gulpe «røverkjøp!».

8. Den vidunderlige iPoden

Apple iPod Classic 7. generasjon, enten forseglet eller modifisert med 1 TB lagring, selges fortsatt til rundt 6 500 kroner. Glem streaming, det er iPod-biblioteket som gir den absolutte glede.

9. Video-klassikeren

Videokassetten «Tales From The Quadead Zone», et obskurt horror-samlerobjekt, dukker jevnlig opp til rundt 5400 kroner – VHS-markedets svar på gralen. Husk å spole tilbake.

10. MP3-spilleren min får du aldri

Diamond Rio PMP300, verdens første masseproduserte MP3-spiller fra 1998, selges for ca. 2700 kroner i original eske. Den lille plastklossen endret musikkhistorien.

Fokus på helsen din

- ✓ Få en omfattende helsesjekk inklusiv scanning av dine blodårer og organer hos spesialist.
- ✓ Røntgenlegen undersøker om dine organer er normale og vurderer en rekke risikofaktorer.
- ✓ Du har god tid til å diskutere dine problemstillinger og bekymringer med legen.

**Austad
Diagnostikk**

Hør mer eller bestill:

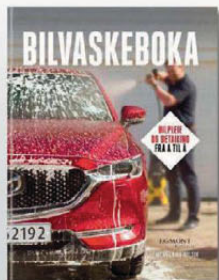
70 01 16 72

austaddiagnostikk.no

Er du glad i eldre biler? Prøv et abonnement på

Norsk Motorveteran har siden 1991 vært Norges største og mest profesjonelle magasin for alt som har med motorisert samferdselshistorie å gjøre, med tyngde på gamle biler og motorsykler i Norge.

Få 'Bilvaskeboka' i velkomstgave!

Alt du trenger å vite om bilvask og polering - det man i dag har begynt å kalle «detailing»! Michael Ravn-Nielsen deler sin erfaring og kompetanse i Norges første bok om bilvask og bilpleie. Boka er rikt illustrert av den profesjonelle detalieren Reidar Talset, og alle fremgangsmåter er beskrevet i detalj med forslag til hvilke bilpleieprodukter som kan brukes. Les om hvorfor god bilpleie kan spare deg for tid og penger. Forebygg skader og øk verdien på bilen. Oppdag gleden ved å ha bilpleie som hobby!

Bestill på ved å skanne QR-koden:
Velg mellom:

Et halvt år kr 599
Ett år kr 1099

+ kr 49 i porto i forsendelse for gaven

NAZI-SPOR under hovedstaden

Under Oslos gater har sporene etter nazistene fått ligge urørt i mange år. Jeg har vært på jakt etter historien i bunkere, tunneler og andre byggverk oppført av okkupasjonsmakten, og som i dag er ukjente for folk flest – selv om de ligger midt i byen. ▶

NYTT LYS PÅ HOVEDØYA: Vi ante jo ikke at Byantikvaren skulle åpne dette anlegget bare dager etter at vi dykket inn her. Men Ronny (som ligger her klar for å svømme inn i mørket) og jeg fikk oppleve litt av krigens spenning fordi vi tok denne sjansen.

Tekst og foto:
Johnny Haglund

Sporene ligger der fortsatt., 80 år etter at Oslo og Norge var ferdig med 2. verdenskrig. Det gjelder bare å lete etter dem på de rette stedene.

Følelsen av å gjøre noe som er riktig, men kanskje litt ulovlig, har gitt meg mange herlige opplevelser. Som i kveld. Sammen med Ronny Arnesen, en erfaren grotteklatter og urban utforsker, padler jeg kano i Indre Oslofjord. Målet er Hovedøya.

Fredstid og ingen fare til tross; vi kjenner litt på en slags «Max Manus-følelse» – eller retttere; vi prøver å forestille oss hvordan det må ha vært. Og vi skal jo ut til noe nazistene har skapt.

For bare noen dager tidligere fikk jeg tips fra en Vi Menn-leser om et nyåpnet hull på Hovedøya. Ronny har vært på øya en rekke ganger og sett etter underjordiske byggverk fra krigen. Han har så langt kun funnet et fordekningsrør og et tilfluktsrom, men historien forteller om mer.

Og det skal vi få bekreftet denne kvelden.

I ly av blåtimen ankommer vi Hovedøya og bærer opp utstyret til et hull i veggen. Tipset vi fikk stemmer. Vi drar på oss dykkerutstyr, for på innsiden av fjellet står vannet opp til to meter opp på veggene.

– Vi er nok de første som har sett disse på flere tiår, sier Ronny når vi litt senere har svømt inn i det mørke, kalde fjellet. Ronny lyser ned på et par skinner under oss i det klare vannet.

Denne 200 meter dype underjordiske tunnelen ble visstnok brukt som tilfluktsrom av nazistene under flyangrep, men den kan også ha vært brukt som ammunisjonslager eller til undervisning på øyas gassforsvarsskole.

På 1960-tallet ble anlegget stengt, men nå er vi her. På eventyr i Norges hovedstad. Men vi har nok dyttet grensene litt vel langt. For selv om tunnelanlegget var ukjent for oss, er det noen som vet om det – og de har jobbet

hardt for å holde anlegget hemmelig.

Frykter Byantikvaren

To dager senere legger jeg et par bilder fra vår utfukt ut på min Instagram-konto. Sted og tidspunkt blir ikke avslørt, likevel får jeg umiddelbart telefon fra Ronny: – De bildene må du fjerne med en gang!

For det viser seg at Byantikvaren har jobbet med dette hullet i fjellet siden høsten 2019, og planen er å åpne det med pomp og prakt få dager etter vårt besøk.

Vi vil ikke ha Byantikvaren på nakken, så jeg gjør som jeg får beskjed om. Dessuten må jeg innrømme at når dagen kommer og den «hemmelige» tunnelen på Hovedøya blir offentliggjort, gir

det en liten tilfredsstillelse å vite at vi allerede har vært der.

Én av 34 er tilgjengelig

Men det er mer å ta av, for Oslo kan faktisk by på en rekke underlige minner fra krigens dager. Svært lite er kjent for de aller fleste. For hvem vet at det ligger et tyskbygd bomberom på Teisen? Eller en 1200 kvadratmeter stor bunker under Blindern? Eller at det i kjelleren på gamle Aker sykehus står «Notausgang» (Nødutgang på tysk) mens det på loftet av samme sykehus ligger en hemmelig fengselscelle hvor en norsk motstandsmann satt under krigen?

Byantikvaren i Oslo har siden 2012 hatt 2. verdenskrig som et

« Vi er nok de første som har sett disse på flere tiår.

satsingsområde, og har blant annet gjennomført en kartlegging av okkupasjonsmaktens omfattende byggevirkosomhet i Oslo. Tyskerne startet å bygge bunkere og tunneler allerede i april 1940, og det skal ifølge Byantikvaren være 34 større tyskbygde bunkere og tilfluktsrom i hovedstaden. Kun én av dem, den som ligger under Oslo Handelsgymnasium, er tilgjengelig for omvisning. Og det kun på forespørsel.

Men flere av bunkerene ligger så nærme sentrum og så opp mot dagslyset at det nesten er merkelig at ikke samtlige innbyggere i hovedstaden vet om dem.

Vern mot nedfall

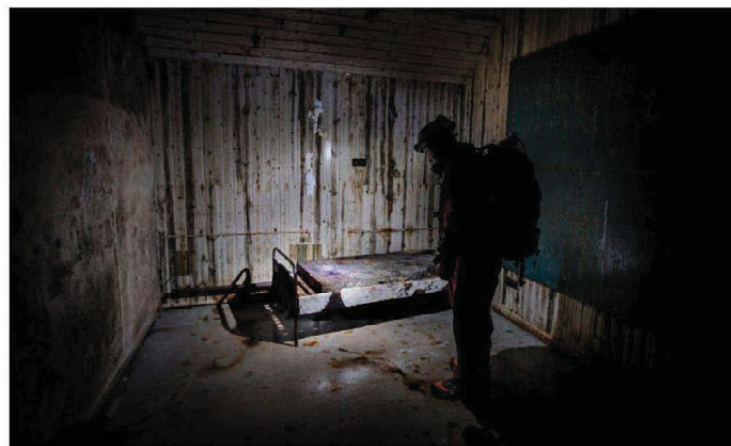
Vålerenga kirke ruver rett bak oss

RØRBUNKER: Ronny krabber ut av rørbunkeren, eller fordekningrøret, i parken som omgir Vålerenga kirke. Kanskje er røret ikke så mye å se på, men historien om hva som en gang foregikk her, gir i alle fall oss litt høyere puls.

idet vi går over en kul i parken som omgir kirken. Her ligger en gammel rørbunker, eller fordekningrør, bygd av nazistene, og døra står åpen for alle som vil inn. Det er kanskje ikke så mye å se på, men når Ronny og jeg klemmer oss inn i denne tuben av jern og setter oss på en av benkene, gir det en underlig følelse å vite at her søkte en gang tyske okkupanter tilflukt da allierte fly

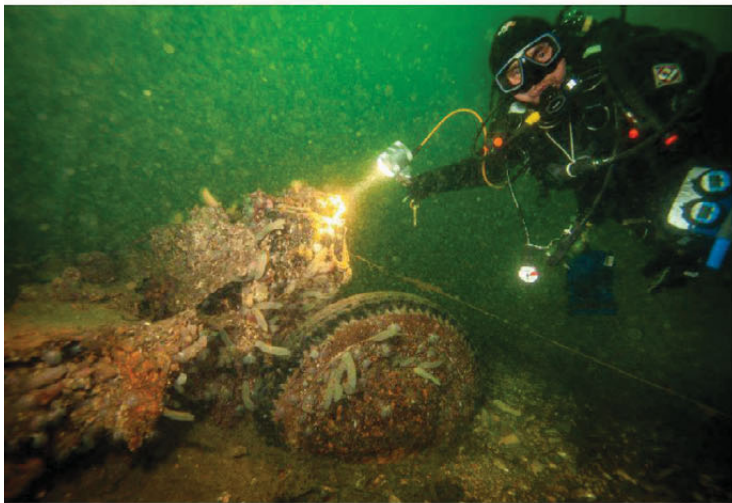
I MØRKE SIDEN 60-TALLET: I tunnelanlegget på Hovedøya lyser Ronny ned på en skinnegang på gulvet i anlegget. Et syn neppe noen har sett siden anlegget ble stengt på 60-tallet.

TIDENS TANN: Maling flasser av vegger og tak, jern rustet og muggsopp vokser mange steder i bunkeren under Blindern. Men det er en magisk opplevelse å bevege seg rundt her. For en ting er at bunkeren er bygd av nazistene, her ligger også mange spor etter etterretningens etterkrigsoperasjoner.

HEMMELIG UNDER BAKKEN: Jeg er født og oppvokst i Oslo og jeg mener at Oslo er verdens beste hovedstad. At byen vår i tillegg er som en sveitserost med masse hull og tunneler fra krigens dager samt andre tidsepoker, gjør byen enda mer attraktiv i mine øyne.

NAZI-BIL: På ca. 24 meters dybde utenfor Skiphelle ved Drøbak, ligger D/S Donau, et vitnesbyrd om nazistenes forsøk på å tilintetgjøre de norske jødene. Men i januar 1945 dro Donau ut på sin siste seilas. Med ti tidsinnstilte sprengladninger, festet av sabotørene Max Manus og Roy Nilsen fra Milorg, ble «slaveskipet» senket rett utenfor Drøbak. Noe av lasten ligger fortsatt på havbunnen.

SPØR PENT: Bunkeren under Oslo Handelsgymnasiums skolegård er et museum som kan åpne på forespørsel. For de med interesse for hva som foregikk i hovedstaden under krigen, er den vel verdt et besøk. Her sitter Magne Elseberg i kommunikasjons-rommet i bunkeren.

BYGD AV TYSKERNE: I dypet under Aker sykehus finner vi tydelige tegn på hvem som bygde disse tunnelene.

FORLATT: Et stort kart over Oslo viser seg i lyset fra lyktene våre i Blindern-bunkeren, og nakkehårene reiser seg. – Dette er norgeshistorie, og det ligger skjult i mørket, under jorden og derfor ikke tilgjengelig for allmennheten, ivrer Ronny.

var i luften over det okkuperte Oslo.

Men nazistene satt ikke her for å flykte fra de alliertes bomber.

– Et fordekningsrør var ikke et tilfluktsrom i og med at de var for tynne til å beskytte mot bomber, kan Erling Vold, en pensjonert ammunisjonsforvalter som har samlet dokumentasjon om tyske bunkere i 50 år, fortelle. Fordekningsrørene beskyttet derimot mot splinter og lignende når tyskerne skjøt mot engelske fly.

– En luftverngranat består av et jernhylster med sprengstoff og en tennanordning som sprengte granater i innstilt høyde, og dette ble omgjort til skarpe og varme

metallgjenstander som kom ned igjen, forteller Erling.

For kanonmannskapet var ikke dette så farlig, men nabokanonmannskapet var mer utsatt, og de trengte et sted å søke tilflukt.

Ubåtbunker i Hvervenbukta?

En etterretningsrapport fra 1944 hevdet at nazistene hadde planer om å bygge en ubåtbunker i Ljanskollen, like ved Hvervenbukta – en av Oslos mest populære bade-strender. Ronny og jeg har aldri funnet noen spor etter denne, men en annen rapport fra oktober samme år, forteller at en oljehavn og lager var under utbygging langs Mosseveien ved Ljanskollen.

Opprinnelig hadde nazistene tenkt å sprengte dette anlegget inn i selve Ljanskollen, men planene ble forandret fordi fjellet var for dårlig. Men her finnes det i dag tydelige spor: Et hull i kollen bare noen titall meter fra Hvervenbukta's parkering, vitner i dag om hva

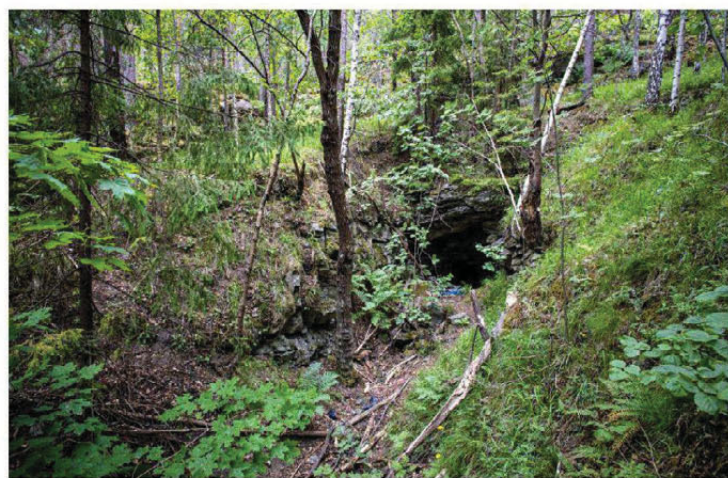
STØRST INNTRYKK

Av bunkere og tyske byggverk som har gjort mest inntrykk på meg, må bunkeren under Blindern nevnes.

Bunkeren er blant de største og mest interessante. For her finnes også mange og tydelige spor fra etterkrigstidens mange etterretningsoperasjoner. Anlegget var operativt frem til slutten av 90-tallet, afviklingen ble skrudd av i 2004 og året etter ble anlegget nedlagt. I dag forfaller bunkeren raskt der den står 16 meter under bakken, full av mugg og utilgjengelig for de aller fleste.

Mystisk er også cella på loftet i bygg 27 ved Aker sykehus, med navnet Amundsen skrevet på døra.

– Mest sannsynlig var «Amundsen» en motstandsmann som opererte i tysk offiseruniform, og hentet ut fanger fra fengslene i Møllergaten 19 og Åkerbergveien, sier tidligere overlege på Aker sykehus, Thorstein Harbitz.

VED BADEPLASSEN: Bare få meter fra Hvervenbuktas til tider overfylte parkeringsplass ligger restene etter nazistens planer om å bygge et oljelager i Ljanskollen.

som en gang foregikk i vår hovedstad. Og man kan jo undres over hvor mange av sommerens badegjester til Hvervenbukta som er klar over det?

Men her er historien sterkere enn opplevelsen. For når jeg vandrer inn i dette mørke hullet, blir jeg ikke møtt av annet enn søppel og dårlig luft. Det meste av søppelet er av nyere dato. Og søppelet aktualiserer et spørsmål i alle fall jeg stiller meg; hvordan blir disse krigsminnene ivaretatt?

Et eksempel er bunkeren som lå i Cort Adelers Gate 33.

Etterretningen tok over

Langs Cort Adelers Gate midt i Oslo, lå det fem bunkere – kanskje de mest myteomspunne av dem alle. Historier verserer blant annet om underjordiske tunneler som går mellom bunkerne nedover Cort Adelers Gate, men uten at noen har funnet slike.

Derfor var det med stor iver Ronny og jeg en sen kveld i 2014

listet oss inn i denne delvis vannfylte bunkeren. Og her lå mer historie i veggene. For én ting er hva som skjedde her under krigen. Bunkeren har også en rik historie fra etterkrigstiden – den gang Norge avlyttet Sovjets ambassade både i egen og ikke minst USAs interesse.

Ruseløkka-bunkeren som ligger like ved Cort Adelers Gate 33-bunkeren, ble etter krigen brukt av den norske etterretningstjenesten til å overvåke Norges fiender. Fra bunkeren var det mulig å koble seg til, og avlytte, en hvilken som helst telefonlinje i Oslo-området.

«Operasjon Muldvarp» som

ble etablert i 1950, hadde 30 båndopptakere i Ruseløkka-bunkeren for hovedsakelig å avlytte og ta opp det man mente kunne være kommunistisk virksomhet. Båndene ble sendt videre fra Ruseløkka-bunkeren til tyskernes gamle lyttestasjon i nettopp Cort Adelers Gate 33, hvor samtaler ble avspilt og oversatt.

Men hvor er denne bunkeren i 2025? Borte vekk, for alltid. I 2016 ble bunkeren i Cort Adelers Gate 33 revet. Idag er mine bilder de eneste som finnes av bunkeren i Cort Adelers Gate 33 fra nyere

tid. Det synes jeg er litt synd. Nye generasjoner nordmenn fortjener å få vite mer om sin by og sitt lands nære fortid. Om de har stått imot konрона-pandemi, sto våre forfedre overfor nazistene.

Og det var nok langt verre, for å si det mildt. □

«STAY BEHIND»:

En stund ble den tyskbygde bunkeren i Cort Adelers Gate 14–16 benyttet til lagring av materiell som skulle disponeres av «Stay behind», en hemmelig hær som skulle mobilisere motstandskamp om Norge igjen skulle bli angrepet og okkupert.

Ronny og jeg har besøkt det som er igjen av bunkeren, men det meste er ombygd og lite minner om hva som en gang lå her.

« De bildene må du fjerne med en gang.

Vi blir tjukkere og tjukkere

Antallet overvektige barn har nå passert antall barn som veier for lite i verden.

Tekst: **Mats Schjølberg Ulshagen**

Foto: **NTB** Grafikk: **Graphic News**

UNICEF har lagt frem tall som viser en dramatisk endring i verdens helseutfordringer for barn og unge. For første gang er det flere i aldersgruppen 5 til 19 år som lever med fedme enn de som er undervektige. Omtrent 184 millioner barn og unge er i gruppen som veier for lite, mens 188 millioner har fedme. Totalt er nærmere én av fem i denne aldersgruppen overvektige. Det er en utvikling som peker på en global krise som ikke lenger handler om mangel på mat, men også om

feilernæring i den andre enden av skalaen.

Rask mat

Utviklingen skal blant annet skyldes utbredelsen av hurtigmatkjeder, søte og salte snacks og sukkerholdige drikker. Alt er lett tilgjengelige, og blir massivt markedsført. For barn og unge som vokser opp i slike miljø, blir det ofte enklest å velge usunne løsninger. Konsekvensene merkes tidlig i livet.

Samtidig finnes det fortsatt store deler av verden der underernæring og mangel på næringsrik mat fortsatt er svært reelt.

TUNGVEKTERE: Stadig flere barn blir overvektige i verden.

SHENG LI/REUTERS/NTB

Flere barn er overvektige enn undervektige

Overvekt har overtatt for undervekt som den vanligste formen for feilernæring blant barn – med den største økningen i lavinntektsland – på grunn av dårlige kostholdsvaner med ultraprosessert mat og sukkerholdige drikker.

BARN OG UNGE MED OVERVEKT

5-19 år

Undervekt

9.2%

184 mill.

Fedme

9.4%

188 mill.

Totalt med overvekt
20 %

Alle aldre

Nord-Amerika

31m

>15m

Midt-østen, Nord-Afrika

52m

22m

Latin-Amerika, Karibia

60 mill.

26 mill.

Vest-, Sentral-Afrika

30 mill.

>11 mill.

Vest-Europa

22 mill.

>9 mill.

Øst-Europa, Sentral-Asia

22 mill.

>7 mill.

Sør-Asia

69 mill.

25 mill.

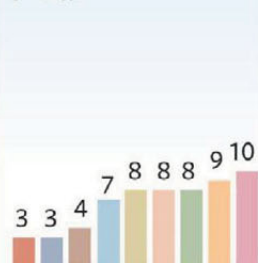
Øst-Asia, Stillehavet

113 mill.

51 mill.

ANDEL (i prosent) OVERVEKTIGE ETTER ALDER

0-4 år

KILDE: UNICEF

GRAFIKK: GRAPHIC NEWS ©

STADIG FLERE: Oftere og oftere blir barn overvektige. Illustrasjonsfoto: Kinesiske Lu havnet i medienes søkelys allerede i 2011, da det ble opplyst at han veide 62 kilo som fireåring.

UNICEF understreker at disse problemene må håndteres parallelt.

Verdens helseorganisasjon (WHO) opererer med BMI-forage, en måling av kroppsmasseindeks justert for alder, sammenlignet med en global referanse. Overvekt defineres som mer enn ett standardavvik over medianen, mens fedme betyr mer enn to standardavvik over. Undervekt

beskrives som mer enn to standardavvik under medianen.

Fattige og rike

Det som gjør funnene spesielt bekymringsfulle, er at fedme ikke lenger er et problem som utelukkende rammer barn i rike land. I stadig større grad ser man at også lav- og mellominntektsland får dobbel byrde: Noen barn får ikke

nok mat, mens andre vokser opp med for mye av feil type mat. Dette vil sette press på helsevesenet, som må håndtere både sul-trelaterte sykdommer og livsstils-sykdommer som tidligere først slo inn i voksen alder.

UNICEF mener dette er mer enn bare et helseproblem. Overvekt og fedme blant barn kan få konsekvenser for utdanning, psykososial

utvikling og fremtidige muligheter i livet. Barn som vokser opp med fedme har høyere risiko for diabetes, hjerte- og karsykdommer og andre helseplager, men møter også ofte stigma og diskriminering som kan prege selvfølelse og livskvalitet. Samtidig fører underernæring til konsentrasjonsvansker, dårligere læringsutbytte og økt risiko for sykdom.

NTB

Ikke trykk på do

SMÅBARNFORELDRE OG DE av oss som har vært gift en stund, vet at den aller beste tiden er når man setter seg på selve tronen. I snitt tilbringer vi faktisk oppimot tre år av livet på do. Men når vår bedre halvdel klager over at vi tar med mobilen inn dit og blir sittende for lenge, vanker det ofte kjeft. Og for en gangs skyld har han eller hun helt rett.

Det handler nemlig ikke bare om hygiene eller dårlig oppførsel, det kan faktisk være helsemessig problematisk. En fersk studie viser en tydelig sammenheng mellom mobilskrolling på do og økt risiko for hemorroider. Forskere ved Beth Israel Deaconess Medical Center undersøkte 125 deltakere som gjennomgikk koloskopi, og spurte om toalettvanene deres, inkludert mobilbruk.

To av tre innrømmet at de tok med mobilen, og

hver tredje av disse satt i over fem minutter. Til sammenlikning var det bare syv prosent av de uten mobil som satt like lenge.

Etter justering for faktorer som alder, kjønn, fysisk aktivitet, kostfiber, BMI og press ved avføring, viste resultatene en bemerkelsesverdig 46 prosent høyere risiko for hemorroider blant mobilbrukere.

Problemet er at man blir sittende altfor lenge, noe som gir økt trykk på vevet rundt endetarmen. Før eller siden kan det ende med kløende, smertefulle hemorroider.

Så neste gang du blir sittende og skrolle, husk at dassen ikke er en lesesal. Gjør det du skal – og kom deg ut før hemorroidene tar deg. Ta heller flere korte besøk.

Kilde: Science Focus

Ny jord

➤ Stadig flere gårdsbruk i Europa er i ferd med å gå over til såkalt regenerativt jordbruk. Det handler om å la jorda selv gjøre jobben, i stedet for å pløye hardt, sprøyte mye og tømme jorda. Dekkevekster holder på fuktighet, meitemarken tar seg av lufting og mer variert drift bygger opp jordhelsen.

Ifølge Nature driver allerede to prosent av europeiske gårdsbruk med dette. Ytterligere fem-ti prosent er i ferd med å legge om. Resultatene er bedre jord, mer biologisk mangfold og høyere produktivitet. En studie med gårder i 14 land, viser at avlingene tåler tørke bedre, temperaturen i åkeren holder seg lavere, og utslippene kuttes. En overgang kan redusere klimagassutslipp med over 140 millioner tonn i året.

Problemet er prislappen. Overgangen krever investeringer i nye metoder og utstyr, og det kan ta flere år før bonden ser gevinst.

Kilde: Nature

VISSTE DU AT...

... astronauter på Apollo 11 etterlot et spill på Månen, som forskere bruker til å måle avstanden til jorda?

... i middelalderens Europa ble tomater ansett som giftige, fordi de ble servert på tinnfat og syren trakk bly ut i maten?

... forskere har klart å lære rotter å spille små dataspill – og de viste tegn til å kose seg?

... verdens eldste «datamaskin», Antikythera-mekanismen fra antikkens Hellas, ble brukt til å forutsi solformørkelser?

Aldringsknappen

➤ Forskere i California har oppdaget et protein som ser ut til å fungere som en slags aldringsknapp i hjernen hos mus. Når nivåene av proteinet øker, svekkes hukommelse og hjernens evne til å danne nye koblinger, et typisk tegn på aldring. I forsøk klarte forskerne å skru ned denne mekanismen, og resultatet var at hjernen begynte å fungere som om dyrene var unge igjen, med friskere signaler og bedre hukommelse. Funnet gir håp om at vi i fremtiden kan bremse eller reversere hjernens aldringsprosess.

Kilde: IFLScience

Mangedoblet batteritid

➤ NTNU-forskere har tatt et stort steg mot neste generasjons elbil-batterier. Litium-svovel-batterier har lenge vært et lovende alternativ til dagens litium-ion-teknologi, fordi de kan lagre mer energi billigere og med mindre miljøbelastning. Problemet har vært at de raskt slutter å virke. De tåler bare noen hundre ladesykluser før de mister effektiviteten.

Nå har forskere i Trondheim funnet en komponent de kaller HiSep-II, som kan hindre at svovelpartikler lekker og ødelegger elektroden. Da vil levetiden femdobles, og vekten på batteripakken bli redusert med 200 kilo. Forskerne mener at dette kan bli et reelt alternativ i bilproduksjon om noen få år.

Kilde: The Cool Down

VISSTE DU AT...

... på 1950-tallet bodde det en forsker med en delfin i et hus fylt med vann, for å lære den engelsk?

... ørkenbillen i Namibia samler dråper fra tåke på ryggen og drikker dem?

... Hitler-hilsenen er lovlig i Sveits, så lenge det ikke er ment som propaganda?

... den første 3D-printeren ble oppfunnet i 1981, og ble brukt til å lage små plastdeler?

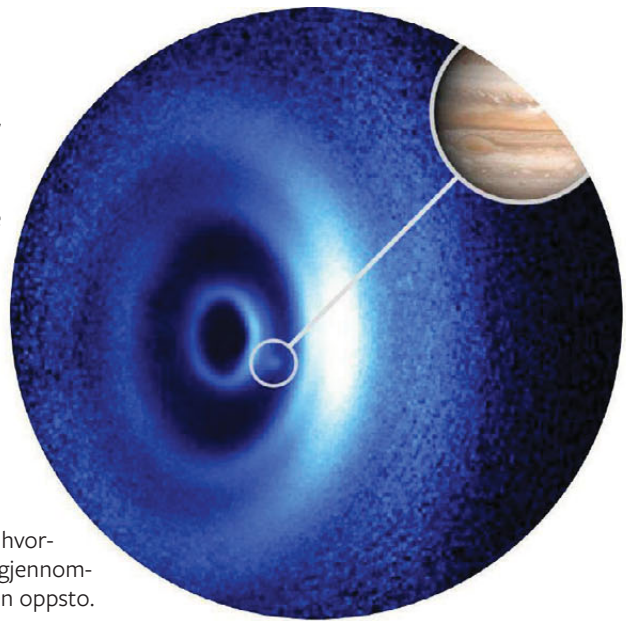
... det greske ordet for kjev-hendt også betyr bedre?

... orkideer kan få jetlag?

En planet blir født

Det går knapt en dag, i hvert fall ikke en utgave av Ny Viten, uten at det kommer nye oppdagelser fra James Webb-teleskopet, som begynte å sende bilder fra verdensrommet i juli 2022. Denne gang har man for første gang fanget bilder av et ungt, voksende planetfosters dannelse, midt inne i en støv- og gassring rundt en stjerne. Planeten har fått navnet WISPIT 2b, og er oppdaget i en åpning rundt stjernen. Forskere har lenge ment at åpningen kommer av at planeter vokser og rydder plass rundt seg, men dette er aldri tidligere dokumentert.

Oppdagelsen gir forskerne et sjeldent glimt av hvordan nye solsystemer blir til, og markerer enda et gjennombrudd i jakten på å forstå hvordan vår egen verden oppsto.

C. GINSKI/R. VAN CAPELLEVEEN ET AL.

Vitenskapelige fakta

Europas eldste kunst

En ny metode for kjemisk datering har avdekket at hulemalerier i Nord-Spania er mer enn 40 000 år gamle, noe som har ført til spekulasjoner om at neandertalere, menneskets nærmeste slektninger, kan ha laget dem.

El Castillo-hulen inneholder titusener av år med malerier

Den eldste kunsten i hulen er 40 800 år gammel ...

... fra samme tid som de første menneskene kom fra Afrika

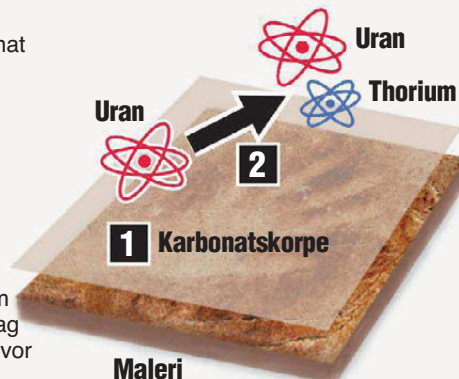
Moderne mennesker

Nedbrutt uran viser alderen

1 Glasur av karbonat (samme materiale som stalaktitter) legges på maleriet

2 Uranatomer i karbonat gradvis brutt ned til thorium

3 Forholdet mellom uran og thorium i dag forteller forskerne hvor gammel kunsten er

© MCT/Bulls

KILDER: Alistair Pike ved University of Bristol (Storbr.), Science magazine

Hund etter trøffel

I september ble en svart trøffel oppdaget på øya Bute i Skottland. Dette var det første funnet av dyrket trøffel som er gjort på en skotsk øy. Det var trøffelhunden Rue som snuste seg fram til den, etter at forskeren Paul Thomas tilførte trøffelsporer til hasseltrær for fem år siden.

Dette omtales som et gjennombrudd for trøffelfyrking i Storbritannia. Klimaendringer har gjort Skottland våtere og varmere, noe som er gunstig. Metoden krever verken vanning eller kjemikalier, og dyrkingen vil gi både miljøgevinster og nye økonomiske muligheter. Trøfler kan selges for 12 000 kroner kiloen, og kan bli en potensiell inntektskilde for lokale bønder.

Kilde: The Times

Romersk praktgrav

Arkeologene har gravd frem et storslått, romersk gravkammer fra 300-400-tallet i Albania, det første som er funnet i landet. Oppdagelsen ble gjort etter at en lokalbefolkning meldte om uvanlige steinformasjoner på et høydetrak ved grensen mot Nord-Makedonia. Under utgravningene ble et ni ganger seks meter stort kammer av kalkstein, prydet med greske inskripsjoner, avdekket.

Gravplassen antas å tilhøre en mann ved navn Gelliano, som trolig har hatt høy status. Han er gravlagt sammen med det som trolig er et annet familiemedlem. Gravfunnet er mer forseggjort enn andre funn i regionen, med utskårede steiner, tekstiler brodert med gulltråd, glassfat og kniver. Selv om stedet tydelig har vært utsatt for plyndring, både i oldtiden og nyere tid, er kammerets struktur og mange av gjenstandene godt bevart. En dekorativ gravinskrripsjon er dedisert til guden Jupiter.

Funnet kaster nytt lys over hvor sterkt romersk innflytelse hadde slått rot på Balkan. Etter at flere inskripsjoner er analysert, skal stedet åpnes for besøkende.

Kilde: Reuters

FRØS I HJEL I FLOKK PÅ FJELLET

DØDSMARSJEN

Den verste ulykken til fjells i Skandinavias historie
kostet 3000 svenske soldater livet. ►

ISKALDT: Karolinerhæren ble samlet i Tydal før marsjen over fjellet startet. I Tydalen holdes historien i hevd gjennom Karolinerspelet som oppføres årlig i januar.

BERNT KULSETH

Tekst: **Knut J. Støvne**

Overalt lå ihjelfrosne svenske soldater. Noen hadde frosset i hjel i stående stilling. Andre satt, og noen ble funnet stive i krabende stilling. Døde ryttere sto på hodet i snøen der hestene hadde kastet dem av. Den svenske armeen hadde forlatt Tydal 12. januar 1719 – like før utbruddet av det verste uvær i manns minne.

I fire dager hadde uværet herjet i fjellene.

Først ved firetiden om morgenen 18. januar kunne den norske majoren Jens Henrich Emahus og 87 mann fra Holtålske skiløperkompani ta opp forfølgelsen av svenskene. De norske soldatene dro fra Tydal i stummende mørke. Etter hvert skulle dagslyset avdekke tragedien i dens nesten ubeskrivelige omfang for de norske forfølgerne:

«Mellom de krokete, lave bjørkene lå stivfrosne soldater like tett som om en flokk trekkfugler var fløyet over og plutselig hadde frosset til is og styrtet ned fra himmelen», skriver forfatter Geir Pollen i boka «Armefeldts Armé – Historien om en katastrofe».

Den største enkelttragedien som har rammet noen militærmakt i Norden var et faktum.

Krigere og plyndrere

Karl 12. var 15 år da han ble konge av Sverige. I løpet av sine første 20 år som regent var han på krigsstien i 19 år. Krigføringen hadde kostet 200 000 liv av en

HISTORIKER: Frode Lindgjerdet ved Rust-kammeret i Trondheim.

befolkning på snaue to millioner. Det skulle bli flere.

I oktober 1718 angrep krigerkongen Norge. Hovedstyrken skulle nedkjempe Fredriksten festning ved Halden og så gå mot Christiania. I nord skulle en hær på 10 000 mann rykke inn fra Jämtland og ta kontroll over hele Trondhjems Amt, grovt sett det som i dag er Trøndelag fylke.

Øverstkommanderende for Jämtlandsarmeen var general-løytnant Carl Gustaf Armfeldt. 51-åringen var en erfaren offiser som hadde vært militær siden han var 16. Hæren hans besto i stor grad av finske regiment, men som Karl 12.s soldater ble alle kalt karolinerne.

Kongens ordre var enkel: Trondheim skulle være inntatt i løpet av felttogets seks første uker. Armfeldt valgte Verdalen for fremrykningen fra Duved til Trøndelag.

Langs fremrykningsaksen til karolinerne lå to norske forsvarsanlegg. Mellom Verdalsøra og svenskegrensa lå Stene skanse. Stene falt etter en kort kamp som kostet 20 nordmenn livet. Skansen på Skånes ble overgitt til svenskene uten kamp.

Underlige beslutninger

Armfeldt fortsatte fremrykningen mot Trondheim. Den smale passasjen ved Langstein ble forsert i løpet av to dager under et umenneskelig slit for soldater og hester.

I resten av felttoget gjorde Armfeldt valg som i beste fall fremstår som underlige:

Da Armfeldt kom til Stjørdalen i slutten av september, stanset han opp i stedet for å krysse Stjørdalselva mens den enda var vadbar. Så foretok han en nesten uforklarlig taktisk bevegelse tilbake til Innherred. Der ble armeen liggende hele oktober måned før den igjen startet fremrykning mot Trondheim.

En dag midt i november 1718, nesten syv uker etter fristen kongen hadde gitt ham for å innta byen, kunne Armfeldt endelig betrakte Trondheim fra høydene der Tyholt-tårnet står i dag.

Dømt til å mislykkes

Den dansk-norske militærmakten

ALF LANNERBÄCK, UTLÅNT AV JÄMT-TRÖNDESK FORENING

i Trøndelag hadde hatt god tid til å forberede forsvaret av byen. Amtshovedstaden ble forsvart av nyoppførte Kristiansten festning, som tårnet over byen og kontrollerte omlandet med mer enn 150 kanoner. Festningen på Munkholmen kontrollerte sjøsiden og innseilingen med i alt 68 kanoner. I fjorden patruljerte to krigsskip fra den dansk-norske marinen. Svenskehæren hadde bare syv lette feltkanoner.

Og nå sto vinteren for døren.

– Armfeldt manglet artilleri og forsyninger for en langvarig beleiring. Siden nordmennene behersket fjorden, kunne heller ikke en fullstendig omringning bli effektiv, forklarer Frode Lindgjerdet, historiker ved Rustkammeret i Trondheim.

– Armfeldt hadde hatt best sjanse for å lykkes dersom han hadde gått til lynangrep i september, før nordmennene fikk for-

FELTTOGET: Armfeldts desperate forsøk på å underlegge seg Midt-Norge endte i katastrofe.

« Svenskene tømte dalen for kjøtt og brød.

ALF LANNERBÄCK, UTLÅNT AV JÄMT-TRÖNDESK FORENING

FRA GÅRD TIL GÅRD: Karolinerarmeen tømte bygdene i Trøndelag for mat.

ALF LANNERBÄCK, UTLÅNT AV JÄMT-TRÖNDESK FORENING

FORSVAR: Trondheim ble forsvart av Kristiansten festning med mer enn 150 kanoner.

sterkninger og forsyninger sørfra, mener han.

Forsøket på å innta Trondheim var dømt til å mislykkes. Armfeldt gjorde ikke engang et halvhjertet forsøk. I stedet begynte det som med rette kan kalles en døds-marsj.

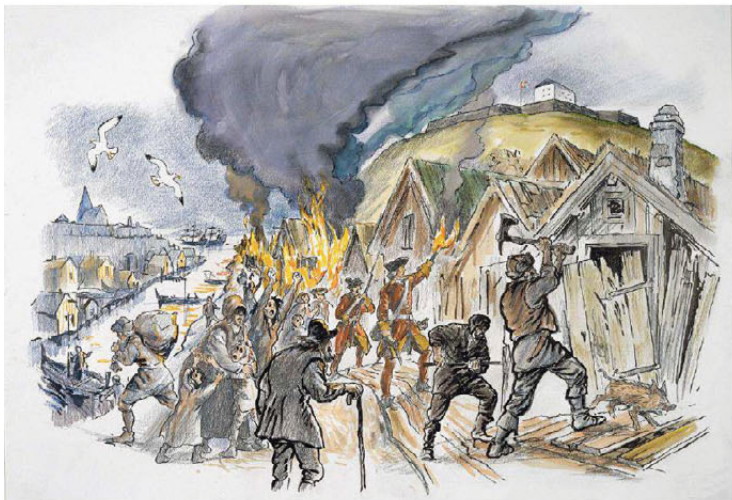
Kongen er død

11. desember 1718 ble Karl 12. truffet av en kule i Halden. Kongen døde momentant i beleirings-grøftene rundt Fredriksten festning. Jämtlandshæren lå på dette tidspunkt i ro på vestsiden av Nidelva, sør for Trondheim. Armfeldt hadde trådt vannet mens

soldatene hans kreperte som fluer av sult og sykdom. Og nå var oppdragsgiveren død.

I påvente av avklaringer fra Stockholm dro Armfeldt og hans gjenlevende soldater på jakt etter mat, fôr og brensel. Svenskehæren beveget seg sørover til Støren, og videre oppover Gauldalen til Haldalen.

– Meldingene om at Armfeldt og svenskehæren var på vei, hadde nådd bygda flere dager i forveien, og bøndene hadde evakuert store deler av buskapene opp til setrene, forteller Jann Rønning, historieentusiast i Haldalen.

ALF LANNERBÄCK, UTLÅNT AV JÄMT-TRÖNDRERSK FORENING

BRENT JORD: Forstedene Ila og Baklandet ble brent slik at de ikke kunne benyttes av svenskene under en beleiring.

ALF LANNERBÄCK, UTLÅNT AV JÄMT-TRÖNDRERSK FORENING

DØDSMARSJ: Karolinerhæren ble fullstendig utradert under marsjen fra Tydal til Sverige.

I den gamle prestegården i Haltdalen etablerte Armfeldt hovedkvarter. I stuene feiret generalens stab julen 1718.

– Hele bygda ble en leirplass, og svenskene tømte dalen for kjøtt og brød, forteller han.

På dagen fire uker etter at Karl 12. døde, nådde bud frem til Armfeldt i Haltdalen. Ordren fra Stockholm var å avblåse felttoget.

Ikke utstyrt for vinterforhold

Forfatteren Geir Pollen anslår at Armfeldts hær på dette tidspunktet var nesten halvert. Tusener av soldater var enten døde, syke eller tatt til fange. De svenske soldatene som hadde ført krig i Europa de siste 20 årene, var ikke til å ta feil av: Den mørkeblå uniformsjakken i vadmél med gule oppslag, gikk til knærne. De gule knebuksene av skinn eller vadmél ble supplert av strømper som kunne trekkes opp over knærne. Fottøyet, som var for

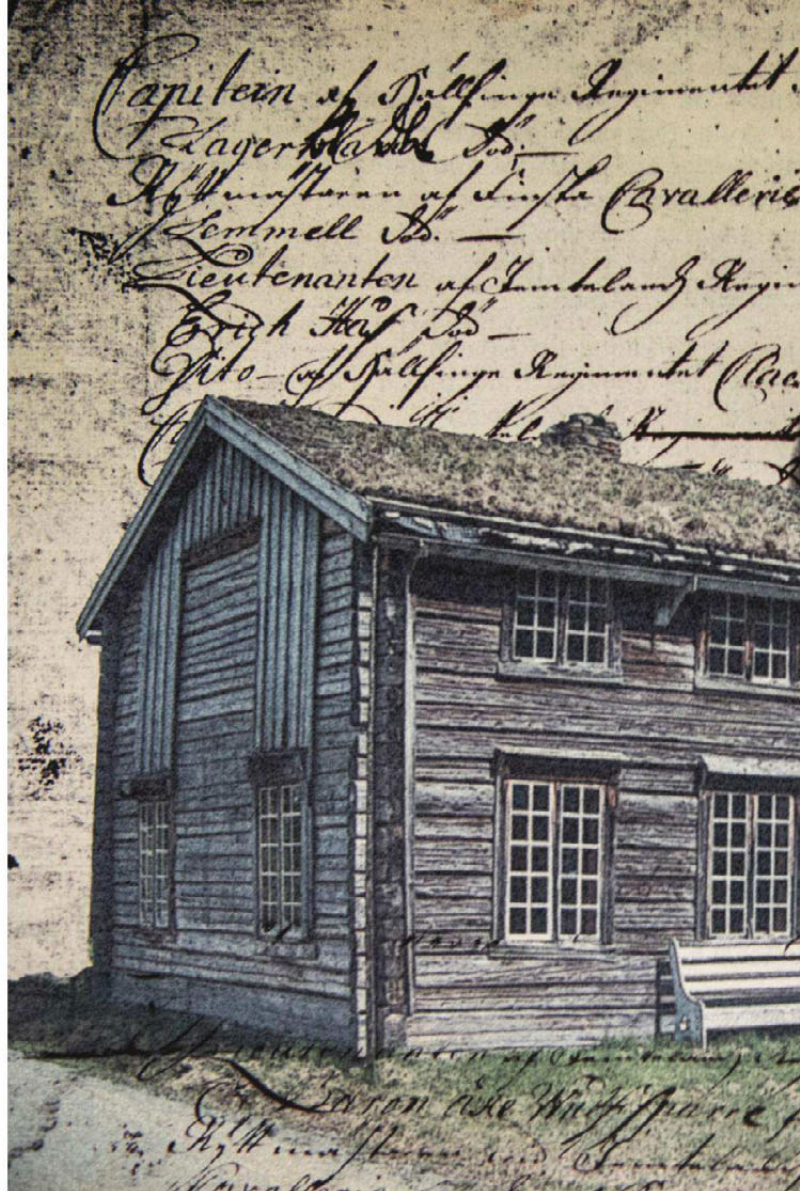
småsko å regne, hadde tinnspenne og bunn av never. I ranselen hadde hver soldat noe proviant, et skjorteskift og ett ekstra par strømper.

Med dette utstyret skulle soldatene gi seg i kast med den norske vinteren.

Men da hæren hadde kommet til Haltdalen, var skjortene for lengst utslitt og neversåler på skoene oppløst av fuktighet. Mange soldater gikk med uniformsjakken rett på kroppen, og filler surret rundt føttene. Dysenteri, flekktuffyf, diare og lungebetennelse herjet i troppene. Årsakene var mangel på mat og dårlig bekledning.

Bukket under

Armfeldt kunne ha trukket styrken sørover mot Røros, og gått til Sverige over Funäsdalen, noe som sannsynligvis vil ha spart mange liv. Men generalen fryktet for å bli avskåret av norske styrker. Første

etappe gikk fra Haltdalen over fjellet Bukkhåmmåren og ned til Tydal. Allerede i de første brattbakkene ble de mest medtatte soldatene liggende. Skarpskyttere fra Nordenfjeldske skiløperkompani fulgte svenskene på avstand, og prikkskjøtt på de forfrosne soldatene. 200 soldater bukket under for kulden før armeen kom ned til bebyggelsen i Tydal.

Bygdefolket fra Haltdalen fulgte etter opp på fjellet for å

forsyne seg av det som var av verdi. En bonde skal ha fylt langsleden med avhugde, stivfrosne lemmer. Vel hjemme fyrte han opp i badstuen og tinte opp føtter og fingre for å få løs støvler, sko og ringer.

Nedpakket i pels

11. januar var nyttårsaften etter den svenske kalenderen. Denne dagen startet fortroppen på marsjen fra Tydal retning Sverige, 60

« Den første morgenen lå hundre mann ihjelfrosset og halvt nedsnødde der de hadde falt i søvn om kvelden.

TYDAL: I denne gårdsbygningen fra 1666 overnattet general Armfeldt den siste natten før dødsmarsjen startet.

kilometer unna. Armfeldt selv satt nedpakket i pelser i en spisslede, mens været drev innover fra fjordene i vest.

«Fotfolket måtte gripe tak i hverandre for å holde seg på beina i de verste kastene. Soldatene kunne ane konturene av mannen foran seg, men ellers var alt rundt dem usynlig,» skriver Geir Pollen i boken om katastrofen.

De som var syke døde først. Utover kvelden den første dagen, begynte også friske folk å dø. De som orket å holde seg våkne og i bevegelse hadde størst sjansje til å overleve. Fotsoldatene klarte seg jevnt over bedre enn rytterne og kuskene som satt stille på hester og sleder.

«Et ukjent antall kusker frøs i hjel og ble sittende rett i ryggen oppe på lasset. Like mange hadde ramlet ned fra sledene og sto på hodet i snødrivene eller lå på ryg-

gen med knekk i knærne,» skriver Geir Pollen.

Lidelsene fortsatte. For hver kilometer frøs soldater i hjel i infernoet av snø, vind og kulde. Svenske kilder oppgir at 2300 døde i fjellet, mens mer enn 1400 døde senere, de fleste av frostska-

der. Mange av dem som overlevde ble invalide for livet. Geir Pollen anslår at drøyt 4200 av armeens vel 7800 underoffiserer og menige mistet livet mellom august 1718 og februar 1719. Tapsprosenten er rystende høy, spesielt i et felttog med svært få stridigheter med fienden. Karolinerhæren i Trøndelag hadde kun møtt nordmennene i mindre trefninger, og ikke møtt fienden i åpen strid på slagmarken én eneste gang. □

Kilder: Geir Pollen: «Armfeldts Armé – Historien om en katastrofe», 2016. Nord- og Sør-Trøndelags fylkeskommune, og NTNU, red Ida Bull: Trøndelags Historie, 2005. Jens Halstein Nygård: Haldtalen og Haldtalingen, 1949.

LIKPLYNDRING: Bøndene kom opp fra Haldtalen og fylte sledene.

SISTE HOVEDKVARTER: Det ligger svenske soldater begravd på kirkegården i Haldtalen. Stene prestegård var Armfeldts siste hovedkvarter i Norge. Her feiret generalstaben jul i 1718.

STORE KONSEKVENSER

Flere år gikk før Trondheim og bygdene i Trøndelag kom seg på fote igjen etter Armfeldts felttog.

– Svenske plyndringer og den brente jords taktikk fra norsk side, førte til matmangel og gjorde mange hjemløse, sier Frode Lindgjerdet.

I Trondheim ble forstedene Bakklandet og Ila brent, slik at de ikke kunne brukes av svenskene under en beleiring.

– I Strinda prestegjeld gjorde norske militære større skade enn svenske hæren, sier Lindgjerdet.

– Men tyfus og dysenteri tok flest liv. Sykdommene spredte seg med hæravdelinger på marsj og flyktninger. I Trondheim døde ca. 1000 sivile av sykdommer. I 1718 hadde byen en befolkning på 5–6000.

I Haldtalen var alt av fôr til budskap og hester borte når den svenske hæren hadde forlatt bygda.

– Dyr som bøndene hadde berget unna på setrene måtte sannsynligvis nødslaktes fordi det ikke fantes fôr til dem, forteller Jann Rønning.

ENTUSIAST: I Haldtalen er det Jann Rønning som vet mest om karolinerhærens opphold i bygda.

For deg med vett
under issen

1. Denne langrennsstjerna (bildet) som vi gleder oss til å se under OL til vinteren, løp nylig inn til en imponerende andreplass i ti-kilometeren under Oslo Maraton...?

2. Hva heter hannfuglen av storfugl, som regnes som vanskeligst å felle for en småviltjeger?

3. Til vinteren er det vinter-OL i Cortina igjen. Hva heter den norske langrennsløperen fra Tørberget i Trysil som tok gull der i 1956, og ble avbildet med Sophia Loren på fanget?

4. Denne tidligere justisministeren og nåværende forfatteren har levert siste bok om etterforsker Hanne Wilhelmsen, hva heter hun?

5. Hvem er opphavsmann til det verdensberømte sitatet: «It's hope in a hanging snore»?

6. Hva heter den ytterste planeten i solsystemet, også kalt for «iskjempen»?

7. Det har bodd folk i Norge i minst 10 000 år, men når (cirka) ble landet først samlet til et kongedømme av Harald Hårfagre?

8. Hva var den høyeste temperaturen målt i Tromsø denne sommeren (5. august)?

9. Ingen tvil om at 25 år i Hymens lenker kalles sølvbryllup, men hva kalles det når denne merkedagen blir 50 år?

10. Hva kalles den nasjonale støtteordningen for å jevne ut de volatile strømprisene, som ble forårsaket av utenlandskablene?

11. Den første nordmannen som løp 100 meter på under 10 sekunder, og som fortsatt innehar norgesrekorden, hva heter han?

12. Et regjeringsnedsatt utvalg for ytringsfrihet fikk nylig kritikk for selv å ha sensurert noen karikaturtegninger som førte til myrderier i Europa i 2006 – hvem var karikert på disse tegningene?

Svar: 1: Heidi Weng 2: Tiur 3: Hallgeir Brenden 4: Anne Holt 5: Nils Arne Eggen 6: Neptun 7: 865 8: 27,3 grader 9: Gullbryllup 10: Norgespris 11: Jaysuma Saidy Ndure (9,99, satt i Lausanne i 2011) 12: Profeten Muhammed

১০

SUDOKU

	9			6				2
					2	7	8	
		5	8		7			9
		4					9	1
	1						7	
9	7					6		
1			6		8	5		
	3	8	9					
7				4			1	

LETT

	3	5	9			2	6	
9	6						7	
	4	8						
		7				9		
	2		5		6			
8			1		2			6
					3	5		4
	9		2			3	1	

		3		2				9
5	4		1					
8	1					3		7
	9	6						
1					6	5		
6						8		
		5		3		7		6
					5		1	2

MIDDELS

			5	2				
	7			3		1		
	3				8	5	7	
		3			1	7		5
	2						6	
1		7	4			8		
	4	8	6				1	
		9		1			5	
				8	9			

							3	
					8			5
		6		4		2		
	4	7		2		5	1	
	5					6		
		3					7	
1			2	5			6	
9								
				3		8	5	4

VANSKELIG

7		1						8
	4		2		8			
		3			9	6	1	
3						4		
	1		8		3		5	
		9						3
	3	8	9			2		
			1		2		3	
4						1		5

LØSNINGER: SUDOKU

4	6	2	3	8	7	1	9	5
9	7	5	1	4	2	8	3	6
1	3	8	9	6	5	2	4	7
8	5	9	4	2	1	7	6	3
6	1	4	8	7	3	9	5	2
3	2	7	5	9	6	4	8	1
2	8	3	7	5	9	6	1	4
5	4	6	2	1	8	3	7	9
7	9	1	6	3	4	5	2	8

VANSKELIG

4	7	6	8	5	9	2	1	3	6
3	2	1	6	7	8	4	9	5	5
5	9	6	3	4	1	2	8	7	7
8	4	7	9	2	6	5	1	3	3
6	1	3	4	8	5	9	7	2	8
2	5	9	7	1	3	6	4	8	4
7	8	4	2	5	7	3	6	9	9
9	3	5	8	6	4	7	2	1	1
7	6	2	1	3	9	8	5	4	4

5	1	2	7	8	9	4	3	6
7	6	9	3	1	4	2	5	8
3	4	8	6	5	2	9	1	7
1	5	7	4	6	3	8	9	2
9	2	4	8	7	5	3	6	1
6	8	3	2	9	1	7	4	5
2	3	6	1	4	8	5	7	9
8	7	5	9	3	6	1	2	4
4	9	1	5	2	7	6	8	3

MIDDELS

9	3	8	7	6	5	4	1	2
4	2	5	8	3	1	7	9	6
6	7	1	9	4	2	8	3	5
2	5	7	3	8	4	9	6	1
1	8	4	2	9	6	5	7	3
3	9	6	5	1	7	2	8	4
8	1	2	6	5	9	3	4	7
5	4	9	1	7	3	6	2	8
7	6	3	4	2	8	1	5	9

7	3	5	9	4	1	2	6	8
4	9	6	3	7	1	8	2	5
1	8	2	7	6	3	5	9	4
5	7	3	4	1	9	6	8	2
8	5	4	1	9	2	7	3	6
3	2	9	5	7	6	8	4	1
6	1	7	3	8	4	9	2	5
2	4	8	6	3	7	1	5	9
9	6	1	8	2	5	4	7	3
7	3	5	9	4	1	2	6	8

1137

8	9	7	3	6	4	1	5	2
3	4	1	5	2	7	8	6	9
2	7	8	6	9	3	4	1	5
7	5	6	4	1	8	9	3	2
6	3	2	9	7	5	4	1	8
5	4	3	2	1	8	9	7	6
4	3	2	1	8	9	7	6	5
3	2	1	8	9	7	6	5	4
2	1	8	9	7	6	5	4	3
1	8	9	7	6	5	4	3	2

MILLIONX uke 35

								O		C	S	
					A	S	R	I	F	L	A	P
					M	E	N	T	S	U	E	R
					A	K	L	I	G	H	T	E
					P	L	E	I	E	R	I	D
					R	E	I	V	E	N	D	T
					B	A	S	A	R	E	N	E
	J	O	H	O	K	V	A	L	T	E	I	S
	E	L	V	J	O	E	N	E	L	A	D	D
	S	J	A	M	A	N	E	D	U	G	L	D
	E	I	A	E	N	E	R	E	N	F	O	R
G	H	I	G	L	I	M	E	R	A	F	Y	S
J	L	J	U	D	O	F	R	A	N	E	S	S
K	U	L	J	O	R	E	N	O	V	E	R	E
L	I	R	T	E	L	L	M	G	P	A	S	S
A	L	I	E	K	E	I	S	R	P	A	L	A
S	K	I	M	M	E	R	K	L	I	S	S	E
S	A	N	G	L	A	D	I	N	F	A	R	E
B	E	A	N	D	E	I	D	B	N	O	E	R
L	P	I	R	P	R	E	K	A	R	A	M	N
V	A	R	H	E	R	R	E	U	T	S	I	K
U	T	P	E	K	E	R	A	R	S	K	U	N
O	L	I	S	T	E	O	T	E	R	H	I	K
L	T	D	I	K	E	U	S	A	F	O	S	I
R	I	S	E	I	N	L	D	E	N	I	M	E
R	O	U	G	E	T	R	A	K	K	E	R	N
E	M	I	R	A	N	N	E	T	N	I	N	G

Vinner

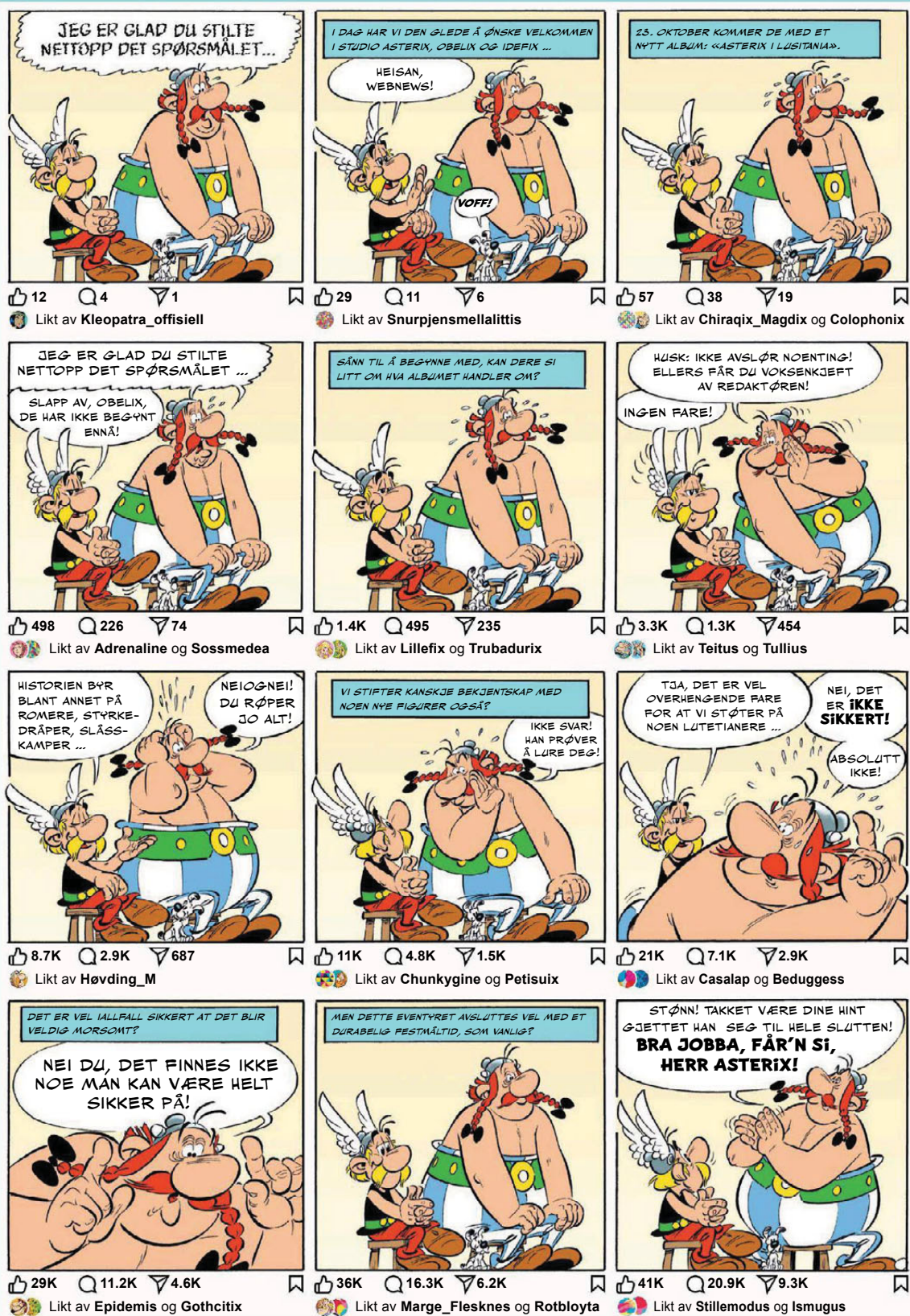
Yngvar Brenna
Bodø

Navn:

Adresse:

Løsningen sendes i en konvolutt til
Vi Menn, 0441 Oslo (merkes uke 41)
eller legg inn løsningsgatene på nettstedet
kryssord.no/innleveringer
Svarfrist: 24. oktober

PRESSEKONFERANSE!

ASTERIX® - OBELIX® - IDEFIX® © 2025 HACHETTE LIVRE / GOSWIMNY - JDERZO

Bli med Asterix og Obelix på deres nyeste eventyr!

I butikken fra 1. november!

Asterix

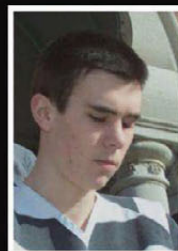
Kan også bestilles fra vår nettbutikk
serie.no

story house
EGMONT

DREPT LÆRERNE

Drapene på lærerparet var så brutalt gjennomført at politiet først trodde det måtte dreie seg om et drap motivert av sjalusi, hat eller andre sterke følelser. Men to knivslirer gjenglemt på åstedet skulle lede politiet til en uventet løsning. ▶

DREPTE:
James Parker.

DREPTE:
Robert Tulloch.

ÅSTEDET: Professorenes enebolig lå tilbaketrukket fra hovedveien. Her holdt Half og Susanne Zantop på med forberedelser til middagsselskap da uvedkommende kom på besøk.

Familievennen gledet seg til en hyggelig middag da han ankom huset til ekteparet Half (62) og Susanne (55) Zantop i den fredelige småbyen Etna i New Hampshire i USA, 27. januar 2001. Men midt på dagen ble han drept med drapsåsteden med vertskapet som offer. Ektefellene var begge drept med flere knivstikk. Drapene var tilsynelatende utført med en slik aggresjon at etterforskerne antok at morderen måtte ha handlet i sterk affekt.

Ekteparet Zantop var begge professorer på Dartmouth College noen kilometer unna, og hadde ingen kjente fiender. Half Zantop underviste i geologi og var etter sigende så kunnskapsrik at han av sine elever ble kalt «The Rock God».

Sjalusidrap eller nynazister

Etterforskerne baserte først jakten på gjerningspersonen på en teori om at Half Zantop hadde hatt en utenomekteskapelig affære, og at noen hadde ønsket ham og kona tatt av dage av den grunn. Samtidig undersøkte man også om Half eller Susanne kunne ha skaffet seg fiender på skolen der de underviste, men tilbakemeldingene gikk på at begge var godt likt av elevene og kollegene.

Nærmere undersøkelser førte til at teorien om sjalusidrap ble lagt vekk. FBI ble koblet inn. En mann var blitt sett snikende rundt i området før drapene fant sted. En mystisk bil med skilter utenbys fra var også blitt observert like ved ekteparets hjem. Etterforskerne spurte seg om drapene fant sted etter forutgående spaning fra gjerningspersonen(e).

Folkesnakket gikk: Det avdøde ekteparet hadde utvandret fra Tyskland på 1970-tallet. De var uttalte motstandere av deres hjemlands rolle under 2. verdenskrig. Det utløste spekulasjoner om at nynazister kunne stå bak drapene.

Forklaring slo sprekker

Gjennombruddet kom tre uker inn i etterforskningen.

Funnet av to knivslirer på åstedet ledet politiet til 16 år gamle James J. Parker, som hadde kjøpt

to tilsvarende kniver noen måneder før. Parker bodde i småbyen Chelsea i Vermont, under én times kjøretur fra drapsstedet. Han var ansett som en kvikk ung mann som gjorde det bra på skolen. Han var heller ikke elev ved skolen ekteparet Zantop underviste på, og hadde ingen kjent til-

knytning til ekteparet. Dessuten kunne han oppgi alibi for mordtidspunktet.

James J. Parker fremsto ikke som en sannsynlig drapsmann.

James Parker fortalte etterforskerne at knivene var kjøpt for en venn av ham; Robert W. Tulloch (17). Men også han avga en for-

SPOR ETTER AFFEKTDRAP: Et stort antall knivstikk og det politiet gjerne kaller «overdreping» gjorde at politiet først så etter noen som hadde et følelsesbasert motiv for å ta livet av Half og Susanne Zantop.

klaring politiet vurderte som plausibel. Historiene de to vennene fortalte etterforskerne stemte i tillegg overens. Begge var skoleflinke og kom fra stabile hjem. De avga dessuten frivillig fingeravtrykk og virket samarbeidsvillige.

Men dagen etter endret alt seg.

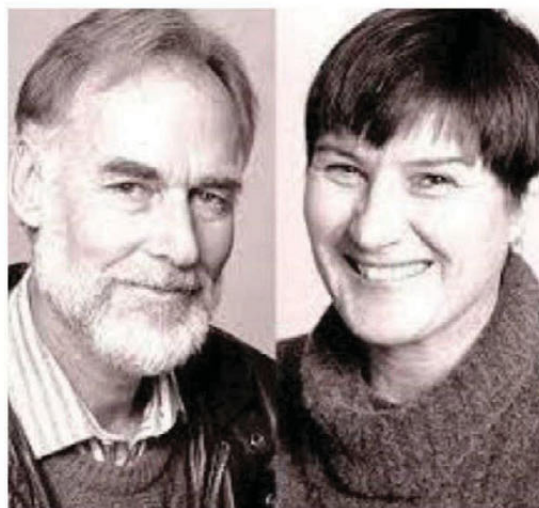
James Parkers far oppdaget at sønnen hadde stukket av hjemmefra, og fant en lapp fra sønnen med beskjed om å ikke ringe poli-

**« Vi hadde ikke behovd
å drepe Half Zantop.**

WIKIMEDIA COMMONS

POPULÆRE: De to professorene var populære blant elever og kolleger ved Dartmouth College.

HJELPSOMME: Half og Susanne Zantop tro hjelpende til da to gutter sa de trengte hjelp til en skoleoppgave. Det kostet dem livet.

tiet. Faren fattet mistanke, og kontaktet etterforskerne med nye opplysninger om sønnens bevegelser drapsdagen. James Parkers alibi slo nå sprekker.

Så kom resultatet fra analysen

av et fottøyavtrykk fra åstedet. Avtrykk funnet i Zantops hjem, tilhørte Tulloch. Ikke bare det: Like etter viste analyser av fingeravtrykk at begge guttene hadde vært hjemme hos Zantops.

GETTY IMAGES

«For smarte»

Etterforskerne utstedte arrestordre på Robert Tulloch og oppsøkte hans hjem på ny. Men også han var forduftet. I huset fant man de to knivene som ble brukt

SOLID OPPVEKST:

I dette huset vokste Rubert Tulloch opp i trygge og gode omgivelser, mente politiet først. Men den unge mannen syntes byen var for liten for ham.

til drapene; på den ene fant kriminalteknikerne Susanne Zantops DNA.

Nå gjensto bare å finne de to guttene.

Så kontaktet en trailersjåfør politiet. Han hadde gitt haik til to gutter som passet beskrivelsen av de etterlyste. Guttene hadde sagt de var på vei til California. En politimann forkledd som trailersjåfør greide å oppspore guttene i Indiana, og tilbød dem skyss. ▶

PÅGREPET: James Parker så for seg en fremtid som rik kriminell i Australia. Han kom helt til Newcastle i Indiana før politiet innhentet ham.

HOVEDMANN: Robert Tulloch ble fløyet fra Indiana der han ble pågrepet og tilbake til New Hampshire etter flukten fra drapet på Half og Susanne Zantop.

LØSLATT: Våren 2024 ble James Parker løslatt på prøve etter å ha sonet nesten hele dommen på 25 års fengsel etter professor-drapene. Hans medsamensvorne Robert Tulloch kan nå søke om å bli løslatt, selv om han ble dømt til livsvarig fengsel uten mulighet for prøveløslatelse. Årsaken er en fersk dom der ungdomsforbrytere ikke skal holdes innesperret på livstid.

De bet på agnet og ble pågrepet.

I avhør innrømmet James J. Parker raskt sin rolle i saken og sa seg villig til å vitne mot Tulloch i bytte mot lavere straff.

Ifølge Parkers forklaring anså de to guttene seg som for smarte for en småby som Chelsea, og mente seg eslet for større utfordringer. Parker fortalte etterforskerne at de jobbet mot et liv i Australia, og drømte om å leve av kriminalitet. For å starte dette livet hadde de anslått at de trengte 10 000 dollar. Pengene skulle de skaffe gjennom ran av velstående huseiere.

Derfor hadde guttene over lenge tid sett seg ut hus de kunne bryte seg inn i, frarøve huseierne verdier og penger, samt tvinge dem til å oppgi PIN-kodene til betalingskort – for så å drepe dem. Parker fortalte om flere tid-

ligere forsøk. I ett tilfelle hadde de vært nære på, men huseieren hadde fått mistanke til de to guttene, og slått døren igjen foran dem i siste liten.

Kjent som hjelpsomme

Drapsdagen hadde de to guttene egentlig sett seg ut et annet hus for å starte sin løpebane som rovmordere. Men der var ingen hjemme. Derfor hadde de isteden oppsøkt lærerparet Zantop under påskudd av at de trengte hjelp med en skoleoppgave.

Zantops var kjent som omgjengelige mennesker som bestandig hjalp til der de kunne. Ifølge Par-

« Han ønsker ikke å påføre ofrenes familier mer lidelse enn han allerede har gjort

De to soner i New Hampshire State Prison. Men selv om de har tilhold på samme avdeling, skal forholdet dem imellom i dag være iskaldt.

I juni 2019 trakk James Parker tilbake sin søknad om å bli løslatt før tiden, og skulle i utgangspunktet sone alle 25 årene.

– Han ønsker ikke å påføre ofrenes familier mer lidelse enn han allerede har gjort, sa hans advokat i en uttalelse.

Parkers standpunkt samsvarer med statsadvokat Jeffery Strelzins innsigelser. Han mente at en løslatelse før tiden i denne saken ville være «svært upassende», siden drapene kom «som et resultat av måneder med nitid planlegging, kjøp av våpen samt mislykkede forsøk på å rane og drepe andre huseiere.»

I april i fjor søkte Parker likevel om prøveløslatelse, og fikk ja. Hans utvikling, forståelse og hans vilje til å hjelpe andre innsatte, gjorde at han ble sluppet fri. Rubert Tulloch har siden 2013 forsøkt å få omgjort livstidsstraffen, og har i høst fått mulighet til å søke prøveløslatelse. Grunnlaget er at en domstol i New Hampshire har kommet til at livstidsstraff for unge lovbrøyttere er brudd på delstatens grunnlov. □

Kilder: vtdigger.org/nydailynews.com/vnews.com/theatlantic.com/nhpr.org/wikipedia.org

GETTY IMAGES

kers senere vitnemål hadde Half Zantop allikevel virket motvillig til å invitere dem inn, siden de skulle ha middagsgjester samme kveld. Men da guttene hadde forklart ham at de drev med en skoleoppgave, må læreren i ham ha kommet frem.

Half Zantop tok med de to guttene inn i stuen for å besvare spørsmål vedrørende den påståtte skoleoppgaven, mens Susanne ble værende på kjøkkenet for å gjøre klar middagen.

– Vi hadde ikke behovd å drepe Half Zantop, sa James J. Parker i retten. – Han virket som en ålreit fyr.

De gjorde det allikevel.

Ifølge Parker ble Tulloch sint da Zantop klagde på at de to guttene ikke virket særlig forberedt med tanke på skoleoppgaven. Dette skal, ifølge Parker, ha vært

den utløsende årsaken til at Tulloch angrep Half Zantop mens sistnevnte sto med ryggen til, og knivstakk ham gjentatte ganger til han døde.

Da kona Susanne kom til for å se hva som skjedde, led hun samme skjebne. James J. Parker tok livet av henne ved å skjære over strupen hennes, ifølge ham selv på Tullochs ordre. Så saumfor de ofrenes lommebøker før de stakk fra åstedet.

Ransutbyttet ble 340 dollar.

Livsvarig fengsel

James J. Parker ble i 2002 dømt til 25 års fengsel, med en minstetid på 16 år. Den ett år eldre Tulloch, som også innrømmet skyld i retten, fikk livsvarig fengsel. Begge ble dømt som voksne, noe myndighetene fikk en viss kritikk for.

UNGDOM SOM DREPER

Lærerdrapene er ikke enestående tilfeller av drap begått av unge gjerningsmenn i New England-regionen, også kjent som «USAs smørside».

I 1997 ble en eier av en tatoveringssalong i Vermont knivd drept av tre tenåringer, den yngste bare 14 år gammel, da han lot dem komme inn i butikken etter stengetid under påskudd av at de skulle kjøpe en hasjpipe.

I 2000 drepte en 17 år gammel gutt i Vermont fostermoren sin mens hennes 14 år gamle stedatter Victoria, så på. De to låste så hennes ektemann i kjelleren før de stakk av i bilen hans.

Da de ble pågrepet av politiet, oppga datteren at de drepte stemoren simpelthen fordi de ikke likte henne. Videre kom det frem at de opprinnelig hadde planlagt å drepe også ektemannen.

Bedre gikk det for en 59 år gammel fostermor, også i Vermont. To fosterbarn tvang henne ut i bilen hennes mens de diskuterte hvor de skulle ta henne med og drepe henne uten å etterlate seg spor. Fostermoren ble kastet i en grøft, forslått, knivstukket i armen – men i live.

Kald og varm

En eldre herre kom til fastlegen sin for en «vanlig service».

Legen fant ikke noen feil på mannen, men spurte etter konsultasjonen om det var noe spesielt pasienten ville ta opp.

– Tja, sa han, – jeg får en sånn litt merkelig reaksjon etter at jeg har hatt sex med min kone. Første gangen jeg har samleie, så får jeg ofte frysninger etterpå, mens andre gangen, da blir jeg varm og klam.

Legen hadde ikke noen fornuftig forklaring på dette, så han ringte mannens kone etter at pasienten hadde gått.

– Jeg har en veldig enkel forklaring på det den gamle tullingen forteller, sukket kona, – og det er at det første samleiet finner sted i januar, og det andre i august!

Sterkt nedsatt

– Jeg har begynt å jobbe i brukt-bilbutikken nede i Storgata, og sjefen sa at vi også skal ha Black Friday i november.

– Jaså, kommer dere til å sette ned prisene mye, da?

– Nei, men vi setter ned kilometerstanden!

Rødvinsflekker

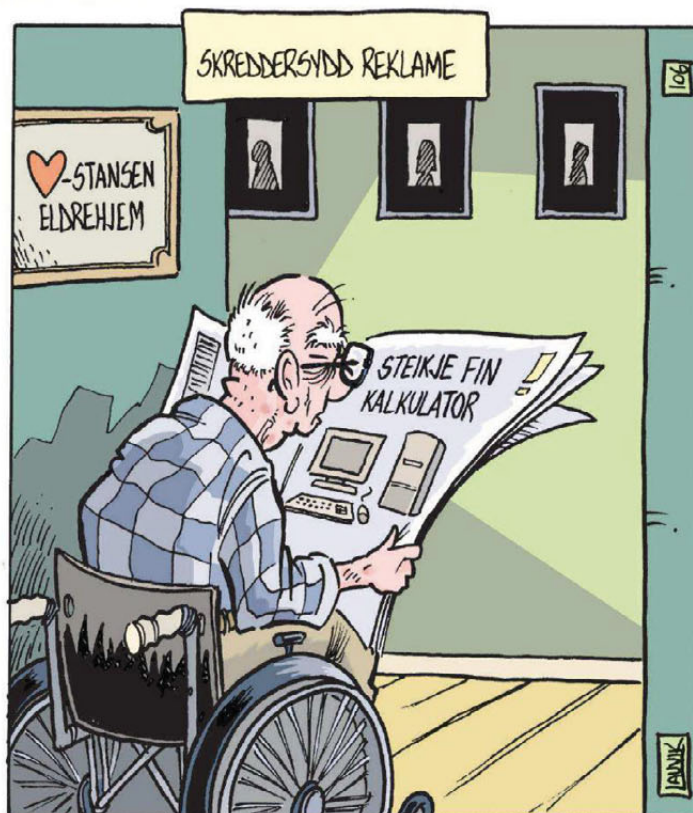
– Jeg får så ofte rødvinsflekker på duken som ikke går bort. Har du noe kjerringråd?

– Ja! Når vi får rødvinsflekker på duken, tar vi først frem saltet, så sitronen og til sist tequilaen.

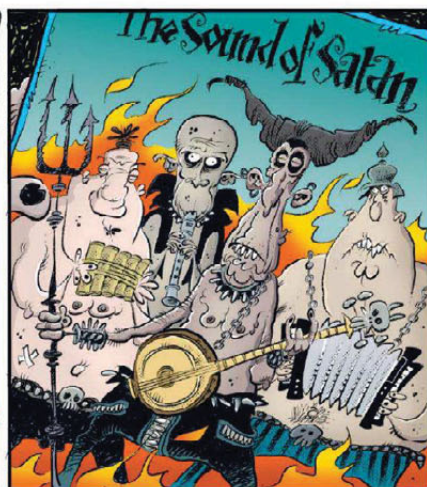
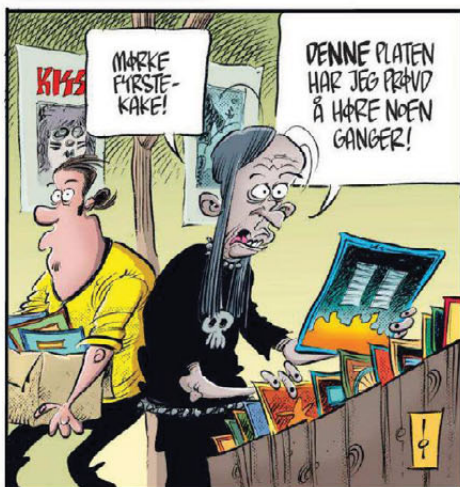
– Og da blir det borte?

– Nei, men etter tequilaen har vi som regel glemt hele den greia med flekkene!

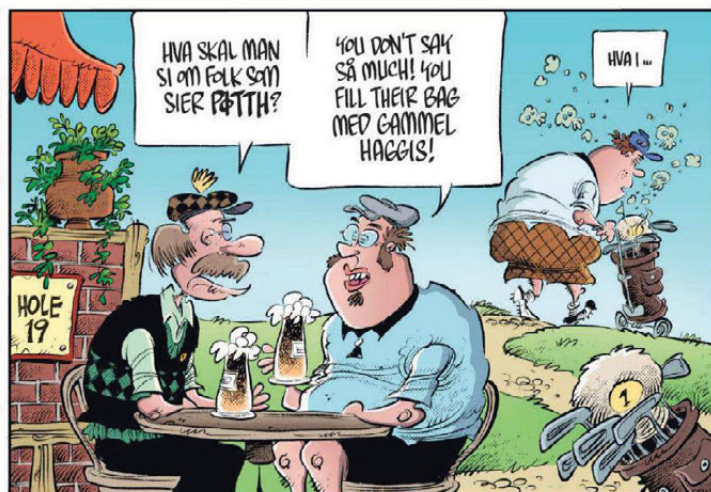
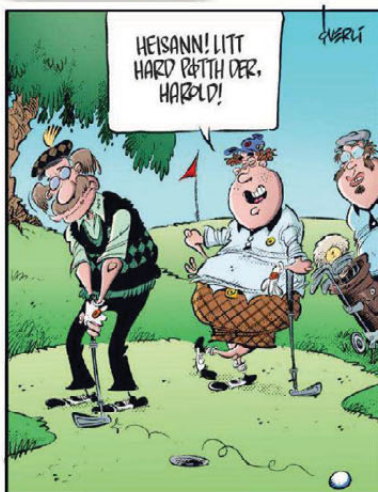
OPPGULP

PANOLIS

PANOLIS

Næmmen Ågot, gamle tanta mi, er det du?

Øyeblikket Ante begynte å tro på reinkarnasjon

Ingen lys idé

– Dette med solcellepaneler er det endelige beviset på at menneskeheten er helt undermåls.

– Hva mener du?
– Jeg mener at hele Sahara er tom, mens Norge er breddfullt av solcellepaneler!

Supperåd

Gjesten: – Kelner, denne suppa er iskald!

Kelneren: – Det er gazpacho, frue.

Gjesten: – Vel, Gazpacho, denne suppa er iskald!

Naturlig forklaring

– Er du gift?

– Nei, svigermora mi kunne ikke få barn, så derfor er jeg singel.

Strengt personvern

Legesekretæren kom ut i venterommet.

– Personvernreglene gjør at vi ikke kan rope opp pasientens navn, begynte hun, – men kan mannen med ereksjonsproblemer, urinlekkasje og invalidiserende hemoroider følge med meg?

Skjulte talenter

– Kjæresten min sier at hun har veldig mange skjulte talenter.

– Som hva da?

– Det vet jeg ikke, de er veldig godt skjult!

God inntektskilde

En godt påseilet kar stod foran panteautomaten på kjøpesenteret og foret den med ølbokser fra to breddfulle plastsekker.

Da han langt om lenge var ferdig, trykket han ut pantelappen, så på de bak seg i køen og utbrøt: – Jeg kan ikke fatte og begripe hvordan avholdsfolk får det til å gå rundt økonomisk!

FLISESPIKKER

© Øyvind Sagäsén

NYHETER FOR FOLK MED SYNESTESI:

SITUASJONEN ER FORTSATT OVAL! BEBOERNE I NÆRHETEN BESKRIVER LYDEN AV FLYSTYRTET SOM UHØVLET TREVERK! TALLET PÅ OMKOMNE ER LILLA, MEN VENTES Å STIGE TIL BURGUNDER! UTTALELSER FRA REDNINGSMANNSKAPET ER SALTE, BLØTKOKTE OG MED ET HINT AV UMAMI!

Human avlivning

Telefonen ringte hos dyrlegen, og hans sjokkblonde sekretær tok den.

– Det er bonden oppe i Nordgarden, sa stemmen i den andre enden, – kona mi er på vei ned med den gamle gjeterhunden vår. Kan dere være så snille å gi det demente gamle skinnnet en sprøyte, så hun slipper å lide mer?

– Det ordner dyrlegen lett, sa blondina, – men finner hunden veien tilbake til gården av seg selv?

Et fromt ønske

– Folk du virkelig ikke liker; hender det at du ønsker dem døde?

– Nei, men det hender at jeg ønsker dem anfall av akutt magesjau, mens de sitter i kø på motorveien med kikhoste.

Der sola ikke skinner

Hypokonderen var hos legen for femte gang på én uke.

– Jeg kan med stor sikkerhet si at du ikke trenger noen kameraundersøkelse av tarmen, en såkalt koloskopi, sa legen, – men jeg sender deg til en likevel, siden du begynner å gå meg kraftig på nervene!

Uheldig utvikling

De to venninnene var bare ute for å ta noen glass vin sammen, men ble stadig plaget av halvfulle mannfolk som kom bort til bardisken for å legge an på dem.

– Er det ikke merkelig, sukket den ene, – at en mikroskopisk liten sædcelle, helt usynlig for det blotte øyet, kan forvandles til en stor idiot!

RuteTid

TONS

av Børge Lund © B. Lund/distr./strandcomics.no

Kumulativ effekt

De to venninnene satt og snakket om alle de mislykkede slankekurene de hadde vært igjennom.

– Alle disse dessertene og kakene som kom og gikk, sukket den ene, – ikke visste jeg at de la seg rundt selve livet ...

Avslørt

Mannen hadde vært på en fiske-tur uten synderlig hell, og svingte innom fiskehandleren på vei hjem.

– Kan jeg få en fin, hel laks? spurte han.

– Jeg synes heller du burde ta en hel torsk, sa fiskehandleren.

– Hvorfor synes du det? sa fis-keren forbausert.

– Fordi, sa fiskehandleren, – din kone ringte og ga beskjed om at når du stakk innom, så ville hun heller ha torsk.

Realistiske filmer

De to kompisene satt og snakket sammen.

– Liker du å gå på kino? sa den ene.

– Nei, sa den andre, – jeg synes det er så mye sex og konflikter i dagens filmer, og det får jeg mer enn nok av hjemme. Bortsett fra sexen, selvsagt.

Som mor, så sønn

Etter å ha spist brente vaffer hos bestemora, kom lille Mathias løpende inn i hagen hjemme.

Der sto faren og snakket med naboen over hagegjerdet, men Mathias begynte å nappe ham ivrig i ermet.

– Pappa, sa han åndeløst, – har du lært å lage hjemmebrent av bestemor?!

ET IKON ER FØDT:
Ford Transit kom på
markedet i 1965. I år
feirer den 60-års-
jubileum.

KLASSIKER

Ford Transit 60 år

Ikonsk kasse

Siden 1965 har den gjort jobben som alt fra varebil, campingbil, buss og brødbil, til ekspedisjonsbil, racingbil, sykebil og politibil, og som fluktbil for bankranere.

Tekst: Tormod Granath-Magelssen

Nå er det sikkert en og annen som reagerer på at Transit fyller 60 år først i år. Fantes det ikke en Transit lenge før det? Jo da, i 1953 rullet det ut en varebil fra Fords fabrikk i Köln som bare ble kalt FK – Ford Köln, enten som modell 1000 eller 1250 avhengig av vektklasse.

FK modellen ble hovedsakelig solgt i Tyskland og skulle ta opp konkurransen med Volkswagen T1 og Tempo Matador. I 1961 fikk modellen så navnet Taunus Transit, og i min barndom var den vare bilen et ganske vanlig syn i Norge.

I 1965 kom vare bilen som skulle tilfredsstille etterspørselen på hele det europeiske markedet, og produseres både i Tyskland og Storbritannia. Første Transit rullet ut av Langley-fabrikken i Berkshire, England, den 9. august 1965. Med den kom en rekke nyheter, som printkort i instrumentpanelet, rattlås, side dør til varerommet og fester for sikkerhetsbelter. Kort tid etter kom nyheter som halogenlys, slangeløse dekk og lettvektsfjærer.

Første versjon av Transit kunne fås i to V4 bensinversjoner, enten 1,7 liter med 74 hk eller toliter med 86 hk En Perkins firesylindret dieselmotor på 44 hk var også i utvalget.

Modellen kunne leveres i to akselavstander, begge i tre nytte lastvarianter. Man kunne også velge om man ville ha sidehengslede bakdører eller topphengslet bakluke, og vanlige dører eller skyvedører.

Bankranernes favoritt

Tre år etter satte Ford en egenutviklet dieselmotor i produksjon ved Dagenham-fabrikken utenfor London. I 1971 fikk Transit en facelift med blant annet en mer personbilaktig grill, og i 1973 ble den første varebilmodell som kom med radialdekk på hele modellserien.

Suksessen var et faktum, også blant personer med urent mel i posen. På begynnelsen av 70-tallet fikk nemlig Transit den uoffisielle tittelen «Britain's most wanted van». Ifølge Scotland Yard ble Transit benyttet i 95

PRODUSENTEN

prosent av alle bankran i Storbritannia. Det var nok flere årsaker til dette, ikke minst driftssikkerheten og plassen i varebilen, men trolig også fordi det var den varebilen det var flest av på De britiske øyer.

Tyngre versjon

Ny Transit-modell ble lansert i 1975, lett gjenkjennelig med sin «black look» der grill, støtfangere, vindusinnramming og sidespeil var lakkert i svart. Innvendig hadde man fått bedre plass ved å flytte pedalene fremover og setet bakover.

Dermed var det 10 cm lengre plass til beina, og samtidig ble rattstammen forlenget. Men viktigere var nok innføringen av servoassisterte skivebrems foran. Noe de skal ha vært først med i varebilenes verden.

I 1976 dukket det opp en ny og tyngre Transit med betegnelsen 190, som løftet Transit opp i de tyngre klassene med en 3,5 tonns

KLASSIKERE: Fire generasjoner Transit samlet til jubileumsmarkering på Hurdal Verk. Fra venstre:

1972-modell: Med plan, opprinnelig kjøpt av et skipsverft på Nordvestlandet.

1976-modell: Brukes til å frakte Mustang banebil om sommeren.

1982-modell: Opprinnelig benyttet som skolebuss av Foldsæ Landbruksskule i Fyresdal.

1983-modell: Kjøpt av Trondheim Nagle og Spigerfabrik som planbil.

UR-TRANSIT: I 1953 kom den tyskbygde Ford FK1000 på markedet. I 1961 ble modellnavnet endret til Taunus Transit. Denne fra 1963 tilhører Mesterbygg Sarpsborg AS.

MARTIN JANSEN

CAMPINGBIL: Ford Transit campingbil fra 1968. Nå er Transit igjen populær som basebil for bobil.

1965:
Førermiljø
anno 1965.

PRODUSENTEN

FACELIFT: I 1971 fikk Transit en facelift med blant annet en mer personbilaktig grill.

PRODUSENTEN

modell. Transit 190 hadde for øvrig ventilerte skivebrems. Samme år kunne Ford feire at det var produsert én million Transit.

Ny stil i 1978

I 1978 kom den første store endringen for Transit, med designendringer som ga en mer strømlinjet fasong i fronten, med blant annet bedre plass til motoren, også den stadig mer populære dieselmotoren.

Samtidig kom nye og mer drivstoffeffektive motorer med overliggende kamaksel (OHC). Andre nyheter var introduksjonen av Ford C3 automatgirskasse, samt en bedre varmeapparatpakke. En 2,5 liters direkteinnsprøytet dieselmotor som sørget for høyere effekt og redusert forbruk ble introdusert i 1984. I 1985 rullet Transit nummer to millioner av samlebandet.

Radikal endring

I januar 1986, litt over 20 år etter at den første Ford Transit ble lansert, ble en helt ny og mer moderne Transit lansert. Med en radikal aerodynamisk front kunne modellen skryte av å ha den laveste cd-koeffisienten i sin klasse, kun 0,37. Det var faktisk bedre en flere personbiler på den tiden.

Den nye fronten var ikke bare laget for bedre aerodynamikk, ▶

PRODUSENTEN

ALLSIDIG:
Transit ble benyttet til så mange forskjellige formål, blant annet som ambulanse.

PRODUSENTEN

MINIBUSS:
Ford Transit minibuss. Legg merke til takvinduene.

PRODUSENTEN

EKSPEDISJON:
Transit i tjeneste for den britiske Himalayan Ogre Expedition i 1977.

PRODUSENTEN

MELK PÅ VEI:
Transit melkebil fra 1969.

PRODUSENTEN

BRØDBIL: Spesiellaget brødbil for Sunshine Bread i 1970.

ET VANLIG SYN: Ford Transit var et vanlig syn også i Norge. Her ved Nylands verksted i Oslo rundt 1970.

den var også designet som en deformasjonssone i tilfelle kollisjon. Større dører med større vinduer ga bedre romfølelse, mens varerommet ble utstyrt med dører som gjorde det enklere å laste større gods. Videre fikk modellen bedre uavhengig forstilling, tannstangstyring samt bedre låser for økt sikkerhet.

Først med elektronisk motorstyring

I 1991 fikk Transit en redesignet grunnplattform som både sørget for mer effektiv produksjon, samt

bedre sikkerhet i en kollisjon. Med den nye plattformen kom også Transit 150, en modell med 1,5 tonn nyttelast på modellen med kort hjulavstand.

91-modellen ble også introdusert med en turbodiesel. Den nye motoren var en videreutvikling av 2,5 DI-motoren, og var den første motoren i denne varebilklassen som benyttet elektronisk motorstyring. Dette var nøkkelen til å få ut 100 hk, samtidig som strengere utslippskravene ble tilfredsstilt. I tillegg fikk den vanlige 70 hesters dieselen selskap av en ny og selv-pustende diesel på 80 hk

Passerte tre millioner

I 1994 passerte Transit tre millioner produserte. Samme år fikk

PRODUSENTEN

GT40: I 1971 ble denne unike doningen satt sammen: Transit på Ford GT40-chassis. Med femliters V8 var den god for 240 km/t.

1978: Nye Transit på testbanen Lommel Proving Ground i Belgia.

den et lite ansiktsløft og mer sikkerhetsutstyr. Det dreide seg blant annet om trepunktsbelter på alle tre sitteplassene samt kollisjonsputer på begge sider.

Fire år etter kom elektronisk bremsekraftfordeling og Traction Assist. Det ble samtidig mulig å kjøre Transit på LPG (pro-pangass). Et autocluch-system som clutchet automatisk, ble også lansert.

Lillebror på plass

I år 2000 var det klart for en ny generasjon Transit. Den nye modellen kunne leveres med forhjulsdriфт eller bakhjulsdriфт, og det på samme grunnplattform. Produksjonen var flyttet i Belgia og samme år passerte produksjonstallet fire millioner.

Året etter ble Durashift EST automatisert girkasse lansert. Artikkelforfatteren fikk teste en utgave uten å bli overbevist. Det fungerte rett og slett dårlig. I 2002 ble lillebroren Transit Connect lansert, som ble en stor suksess. I 2003 ble ABS-bremser standard på Transit.

PRODUSENTE

Endelig firehjulsdrift

I 40-årsjubileet ble produksjonen flyttet fra Gent i Belgia til den toppmoderne Ford Ottosan-fabrikken i Tyrkia. I 2005 rullet også Transit nummer fem millioner av samlebåndet.

I 2006 var det klart for en ny versjon med dashbordmontert girspak, ESP på mange modeller, samt en ny serie med motorer.

I årene som fulgte kom stadige oppgraderinger, blant annet mulighet for forhjulsdriфт, bakhjulsdriфт eller firehjulsdrift, basert på samme grunnplattform. I 2010 passerte produksjonen seks millioner.

Nye varianter

I 2012 ble den nye modellen Transit Custom lansert. Ford kunnngjør samtidig flere Transit-segmenter. I tillegg til vanlige entønns Transit Custom, kom ny Transit Connect, ny stor totønns Transit, samt den lille Transit Courier.

Året etter kunne man feire syv millioner produserte Transit. Totønns Transit ble lansert i 2014.

TORMOD GRANATH-MAGELSEN

1986: Litt over 20 år etter at den første Ford Transit så dagens lys, kom en helt ny versjon med radikalt annerledes og mer aerodynamisk front.

SMART FORWARD.

Sailun leverer topp moderne dekk som kan vise til svært høy kvalitet i forhold til prisen. Det smarte valget for både dagens og morgendagens biler.

WINTER PERFORMANCE.

**ICE BLAZER
WST3**

- Det smarte valget for ekstra grep.
- Piggdekk godkjent for nordisk vinter.
- Utmerket ytelse.
- Piggdekk fra 150 - 315 mm / 13 - 20 tommer.

**ICE BLAZER
ARCTIC**

- Det smarte valget for høy ytelse under krevende vinterforhold.
- Vinterdekk med forbedret ytelse godkjent for nordisk vinter.
- Vinterdekk fra 175 - 275 mm / 14 - 21 tommer.

**ICE BLAZER
ALPINE +**

- Det smarte valget for høy komfort under mildere vinterforhold.
- Vinterdekk med europeisk gummiblandning for personbil og SUV.
- TÜV godkjent.
- Vinterdekk fra 155 - 315 mm / 13 - 20 tommer.

Vinterdekk

Kjøreforhold avgjør hvilke vinterdekk du bør velge

Vinterdekk er et enda større kompromiss enn sommerdekk. Prioriteres én egenskap, går det ut over andre. Derfor er det lurt å tenke på hvilke forhold du ofte kjører under når du skal kjøpe dekk.

Tekst: Redaksjonen

Brede dekk kan være vel og bra for å få best mulig godt grep på tørr asfalt. Om vinteren er ikke brede dekk nødvendigvis en fordel. Snør det ofte der du bor, er dette noe du bør ha i bakhodet. Brede vinterdekk kan

begynne å flyte oppå når du kjører der veien har et lag med løs snø. Da kan selv den sportsligste bil få en styring som i beste fall er vag og upresis, og i verste fall kan dekkene mangle nødvendig grep.

Nye biler får stadig bredere dekk, men kanskje kommer du best ut om du søker ned mot standarddimensjonen (den du

finner i vognkortet) for vinterdekkene. Særlig gjelder dette om du kjører ofte på reelt vinterføre med løs snø oppå et underlag av fastere snø og/eller is.

Forskjellen på for eksempel 205- og 235-bredde er godt merkbar i snøslaps og om du må ut i snøstrengen mellom de oppkjørte sporene. Vi har opplevd at billig-

biler med smale dekk har kjørt fra dyre og langt sterkere biler med brede dekk under slike forhold.

Vær imidlertid oppmerksom på at smale dekk ikke helt kan matche brede dekk på hardpakket underlag. Bredere dekk har bedre bremseevne på is og hardpakket snø. Det er primært snøslaps som er de smale dekkenes styrke.

MARTIN JANSEN

Ujevnt underlag

Så vel hyppige snøfall som stadige temperaturskifter kan gi en veibane som forblir ujevn gjennom store deler av vinteren, selv om det brøytes og skrapes aldri så mye. Dekkdimensjonen kan gi godt merkbare utslag i hvordan bilen ter seg.

En høyere dekkside gir et mer

fleksibelt dekk som tar eggen av ujevnheter. Ved siden av bedre komfort, kan dette bidra til bedre grep fordi dekket har bedre kontakt med veien – det stusser ikke over ujevnheter.

Bare veier

I deler av landet snør det sjelden, og rundt noen av de største byene

DEKKVALG: Bredere dekk har bedre bremseevne på is og hardpakket snø, men alle dekk er et kompromiss av egenskaper. Du bør derfor velge et dekk hvis egenskaper er viktige for å takle klimaet er du bor. Dekket som er en vinner på Jæren er neppe det samme på Tynset.

saltes det heftig. Bor du slik til, og bare unntaksvis legger turen til fjells, kan det godt hende at et kontinentalt vinterdekk med visse egenskaper i nordisk retning passer aller best. Kjøreegenska-

pene vil ligge nærmere det du har med sommerdekk, og grepet på våt asfalt vil være bedre enn med rendyrkede nordiske piggfridekk.

Slike dekk vil også være langt bedre i overgangsperioden ▶

mellom vinter- og sommerdekkføre. Nødvendigvis må du kjøre mer forsiktig de dagene da det er vinterføre, men vi har kjørt biler med slike dekk som vi synes takler også dette ganske så godt.

Når pigg er best

Store firehjulstrekkere har god evne til å ta seg frem, men jaggu kan de gli godt om du kommer vel fort inn i en glatt sving. Da er pigger kjærkomment.

Mange velger også piggdekk til (sterke) biler med bakhjulsdrift. Bor du et sted der temperaturen ofte svinger rundt null, er pigger også en fordel. Og noen vil bare ha det de opplever som en ekstra sikkerhet. For en uerfaren vinterbilist, kan det være lurt å velge piggdekk.

I overgangen mellom høst og vinter kan du bli stilt overfor noen av de mest krevende kjøreforholdene. Som underkjølt regn. Når regndråpene fryser til is med en gang de treffer bakken, blir veibanen dekket av et tynt islag. De samme gjelder regn som har frosset på bakken over natten. Regn som fryser til is på bakken skaper de mest lumske og vanskeligste føret å kjøre bil på. Under slike forhold må du ha å gode vinterdekk. Det beste er piggdekk.

I tillegg er det lurt å rense dekkene.

– Vi kjører stort sett på saltede veier. Da blir dekkene skitne og får dårligere friksjon. Sprayer man på dekkrens, blir veigrepet bedre, uttaler Nils Sødal, kommunikasjonsrådgiver i NAF. □

BEST I TEST

I år som så mange år tidligere, har NAF-bladet Motor testet vinterdekk i samarbeid med svenske Vi Bilägare.

Continental Viking Contact 8 ble kåret til det beste piggfrie vinterdekket. Det scorer høyt i alle disipliner og er det piggfrie vinterdekket som har best grep på is, ifølge testen. På andreplass følger Pirelli Ice Friction etterfulgt av Goodyear Ultragrip Ice 3. Nokian Hakkapeliitta 10 kom best ut av piggdekkene, etterfulgt av Goodyear Ultragrip Arctic 2 SUV og Continental IceContact 3.

PETTER HANDELAND

TUNG OG STERK:

Har du eksempelvis en tung og sterk bil, vil det legge klare føringer for hvilke dekk du skal velge.

TERJE BJØRNSEN

PIGG PÅ: Kjører du en gammel SUV på snø og is, kan du sette på piggdekk med god samvittighet.

Tester og nyheter finner du på: www.klikk.no/motor

TERJE BJØRNSEN

SMALT VS BREDT: Under forhold med mye snø kan smalere, piggfrie vinterdekk være de beste dekkene.

The background of the advertisement is a photograph of two cars parked in a snowy landscape during sunset or sunrise. The focus is on the rear wheels of the cars, which are fitted with Nokian Hakkapeliitta winter tires. The tires have a distinctive white zig-zag pattern on the tread. The sky is a mix of orange, pink, and blue, and the ground is covered in snow.

nokian[®]
TYRES

HAKKAPELIITTA[®] SKAPT FOR VINTEREN

Skapt for den harde nordiske vinteren står Nokian Tyres Hakkapeliitta[®] vinterdekk for førsteklasses sikkerhet. De er utviklet, produsert og testet i Finland av folk som vet hva trygg kjøring virkelig krever. Velg piggdekket Hakkapeliitta[®] 10 for maksimalt grep, eller nyt den stille komforten til det piggfrie Hakkapeliitta[®] R5 – og hold vinterens kjøreturer trygge under alle forhold.

DET ER EN TRYGG REISE

NOKIANTYRES.NO

Forberedelsene til en trygg vintersesong på veien starter i kjelleren, garasjen – eller hos dekkhotellet. Egentlig burde dekkene vært sjekket allerede da de ble tatt av i vår, men de færreste er så fremsynte. Her er de viktigste tingene å tenke på før du legger ut på vinterføre:

Dekkenes tilstand

– **Sjekk både sommer- og vinterdekk:** Kontroller mønsterdybden med en måler, slitasjevarsler i mønsteret – eller en fyrstikk. Svoelhodet er som regel tre-fire mm. For piggdekk bør du også sjekke piggenes tilstand og feste, samt se etter skader i slitebane og dekkssider.

– **Mål på flere steder:** Ta målinger i midten og på ytterkantene. Ujevn slitasje kan tyde på behov for hjulstillingskontroll. På tohjulsdrivne biler slites drivhjulene raskere, så rullér dekkene før forskjellen blir for stor. Husk også å sjekke om dekket har retningsbestemt mønster, og monter i tråd med markeringen på dekkssiden.

– **Elbil vs. fossilbil:** Elbiler sliter ofte dekkene raskere på grunn av høyere vekt og ytelse. Behovet for dekkskift kan derfor komme tidligere enn du er vant til, om du nylig har skiftet til elbil.

– **Mønsterdybde og alder:** Minimum er 1,6 mm for sommerdekk og tre mm for vinterdekk – men bytt gjerne før du når grensen.

Vinterkjøring

Slik blir du trygg

DEKKSJEKK:
Mønsterdybde,
alder, skade og
tilstand på
eventuelle
pigger.

Dekk eldes også. Tommelfingerregelen er fire–fem år, siden gummi eldes. Se etter produksjonsdato på dekk siden. 3823 forteller at dekket er produsert i uke 38, 2023.

– **Riktig lufttrykk:** Korrekt dekktrykk er avgjørende. Myke vinterdekk tåler bedre litt høyt enn for lavt trykk. Vi har god erfaring

med 10 prosent over bilprodusentens anbefaling.

Hvis du trenger nye dekk

– **Start med en behovsanalyse:** Biltype og kjøreforhold er avgjørende. Piggfrie vinterdekk varierer fra modeller best tilpasset snø og is, til de som fungerer bedre på våt og tørr asfalt. Piggdekk spiller fortsatt en viktig rolle, spesielt ▶

SIKKER I VINTER: Gode dekk, 4WD og elektroniske hjelpere gir et godt utgangspunkt. Resten er opp til sjåføren. Et kjørekurs kan gi ekstra erfaring.

på glatta

Gode vurderinger og riktig dekkvalg er de viktigste forutsetningene for sikker vinterkjøring.

KUMHO

STW
WHEELS

Vi holder deg trygt på veien gjennom høstens bobilferie!

Ta kontakt med din lokale DekkTeam avdeling -
Vi hjelper deg med å finne riktig dekk til din bobil!

DekkTeam)))
» dekkteam.no » 800 33 558

KJØRE ELLER IKKE: Vanskelige kjøreforhold gir utfordringer. Både med trafikk og høyere ulykkesrisiko. Må du egentlig ta turen?

TUNGT: Elbiler veier mer og har høyere effekt enn biler med forbrenningsmotor. Da slites særlig vinterdekk raskere.

på våt is og for eldre biler uten moderne hjelpesystemer.

– **Les dekktester:** NAF publiserer hvert år en felles nordisk vinterdekktest. Her vektlegges ofte snø- og is-egenskaper mer enn våt og tørr asfalt. Vurder derfor selv hva som passer best til ditt bruk.

– **Velg kvalitet:** Kvalitetsdekk fra kjente leverandører gir best sikkerhet. Billigdekk kan virke fristende, men tester i fjor og i år viste svakere resultater for slike. Unntak finnes, men generelt er forskjellen i egenskaper for stor og besparelsen for liten. Vil du

spare, sjekk bruktmarkedet for nyere kvalitetsdekk med minst gjenværende fem-seks mm mønsterdybde.

Gjør sikre valg

– **Sjåføren er avgjørende:** Gode dekk og en moderne bil hjelper lite hvis føreren tar dårlige valg – enten i løpet av et sekund, eller når man bestemmer seg for å kjøre under vanskelige forhold.

– **Vær oppmerksom på værskiftet:** De siste årene har selv små snøfall ført til kaos på veiene. Første eller siste snøfall, eller et kraftig værssystem, kan

SITTESTILLING: Mange sitter for langt fra rattet. Ryggen skal være i kontakt med seteryggen, håndleddet hvile på toppen av rattet, pedalene trykkes helt i bunn uten at bena må strekkes ut.

være gode grunner til å droppe turen – eller utsette den.

– **Unngå «destinasjonsfokus»:** I luftfarten snakker man om «get-there-itis». På veien betyr det at ønsket om å komme frem gjør at man overser stadig økende risiko. Vær realistisk og ydmyk i forhold til bilens egenskaper og dine egne ferdigheter.

– **Test førret:** Moderne biler isolerer deg med hjelpesystemer, men en enkel bremsetest gir raskt svar. Sjekk at ingen ligger bak, gi beskjed til passasjerene, og bremse bestemt. Hvis ABS-en (blokke-

ringsfrie bremses) slår inn tidlig, er føret dårligere enn du tror.

– **Bruk hjelpesystemene riktig:** ABS og stabilitetskontroll er viktige hjelpemidler, men krever tydelige signaler fra føreren. I en nødssituasjon er det anbefalt å bremse hardt med det samme – hver meter teller. På glatt føre må du ofte svinge brått for at stabilitetskontrollen skal reagere. Et glattkjøringskurs med egen bil er ideelt, men du kan også teste bilens reaksjoner i lav fart på en tom parkeringsplass når den første snøen kommer.

WEST LAKE

OFFICIAL TIRE OF ARSENAL FOOTBALL CLUB

SOLIDE VINTEREGENSKAPER TIL FORNUFTIG PRIS!

NYHET!

WEST LAKE SW 628 - Prisgunstig piggfritt vinterdekk

- Asymmetrisk mønsterdesign gir overlegen håndtering på snø.
- Dypere slitebanespor og selpesdesign bidrar til å opprettholde sterkere trekraft under krevende snøforhold.
- Silica-forbedret slitebaneblanding holder gummi fleksibel for maksimal ytelse selv i ekstrem kulde.

SW 628

Les mer om Westlake dekk og finn din nærmeste forhandler på www.norgesdekk.no

NYTT FRA NETT

➤ – FÜHRERKORT OG
VOGNKORT, TAKK

He's just working that nein to five

POV: You just found the best dark humor page on Instagram

DARK-HUMOR/INSTAGRAM

Løgnaktig ansikt

Plutselig gikk det opp for Nigel at han ikke hadde noe pokerfjes i det hele tatt.

8,6

mill. ulike hoteller,
restauranter og
attraksjoner på
Tripadvisor

Verdens beste hotell

I konkurranse med 1,6 millioner andre hotell, stikker Secrets Akumal Riviera Maya i Mexico seg ut som det aller beste.

PÅ DEN KARIBISKE kysten av Mexico, mellom feriebyen Playa del Carmen og Tulum's mayaruiner, finner du verdens beste hotell. I hvert fall om du skal tro Tripadvisor, verdens største nettsted for reiseanmeldelser. Secrets Akumal Riviera Maya har blitt stemt fram som verdens beste i konkurransen «Travelers' Choice Best of the Best 2025».

Hotellet åpnet i 2015 og ligger en times kjøring fra flyplassen i Cancun. Området er kjent for sitt klare vann og store bestand av havskilpadder. Gjестene kan snorkle direkte fra stranden ut til Store Mayarev, verdens nest største korallrev.

Secrets Akumal er et femstjerners «voksenhotell» med 434 rom og suiter. Som en del av Hyatt-kjedens «Inclusive Collection» tilbys et såkalt «Unlimited-Luxury»-konsept, der du har tilgang til et titalls restauranter, døgnåpen romservice, en rekke bassenger, spa og aktiviteter som yoga, kajakk og dansetimer.

Det er spesielt servicenivået som trekkes fram som den største styrken til hotellet. På Tripadvisor har over 14 000 gjester gitt en gjennomsnittsvurdering på 4,8 av 5. Mange omtaler oppholdet som en kombinasjon av luksus og naturopplevelser, der skilpadder på stranden og påpasselig personale gjør like sterkt inntrykk som fasilitetene.

NEST BEST: Mange brukere liker Grandvrio Ocean Resort i Da Nang i Vietnam.

På de neste plassene

Grandvrio Ocean Resort Danang – ved stranden i Da Nang i Vietnam, med moderne design og omfattende fasiliteter.

Gokulam Grand Turtle on the Beach – ligger i Kovalam i India, og kombinerer strandnær beliggenhet med skilpadder og tropisk ro.

Romance Istanbul Hotel – en historisk perle i Istanbul i Tyrkia, som skal gi ideelle rammer for par og romantiske opphold.

Bucuti & Tara Beach Resort – strandresort på Aruba med rolig atmosfære, populært blant par.

GRANDVRIO OCEAN RESORT DANANG

BEST I TEST:

Tripadvisors brukere har stemt frem Secrets Akumal Riviera Maya, på østkysten av Yucatán-halvøya i Mexico, som verdens beste.

SECRETS AKUMAL RIVIERA MAYA

Gourmetcruise

VIVA Cruises lanserer i 2026 to helt nye elvecruise som skal kombinere luksus, mat og vin i toppklasse. I november kan du seile nedover Seinen med det nye skipet Viva Beyond, med turen som har fått navnet «A taste of Normandie». Reisen varer i en uke, med priser fra rundt 30 000 kroner per person, og inkluderer vinsmaking og møte med en Michelin-kokk.

Fra oktober er det Douro-dalen i Portugal som står for tur. Her er det skipet Porto Mirante som skal ut på en syvdagers-seiling, med start og slutt i Porto. Underveis venter guidede turer, portvin, små landsbyer og besøk på tradisjonsrike quintas. Om bord er alt inkludert, fra gourmetmåltider og vin til minibar og wi-fi. Prisen starter på rundt 35 000 kroner for en uke i dobbeltlugar.

VIVA CRUISE

KIM WYON/WONDERFUL COPENHAGEN

Grønt er skjønt

København har relansert konseptet CopenPay, som enkelt sagt går ut på at turister som reiser på miljøvennlige måter og tar grønne valg under oppholdet, kan betale med handlinger i stedet for kontanter. Tar du toget til København, får du gratis inngang til museer, guidede turer eller en kopp kaffe. Bidrar du med søppelplukking, urbant hagearbeid eller sykler i stedet for å ta taxi, venter det opplevelser som ellers ville kostet penger.

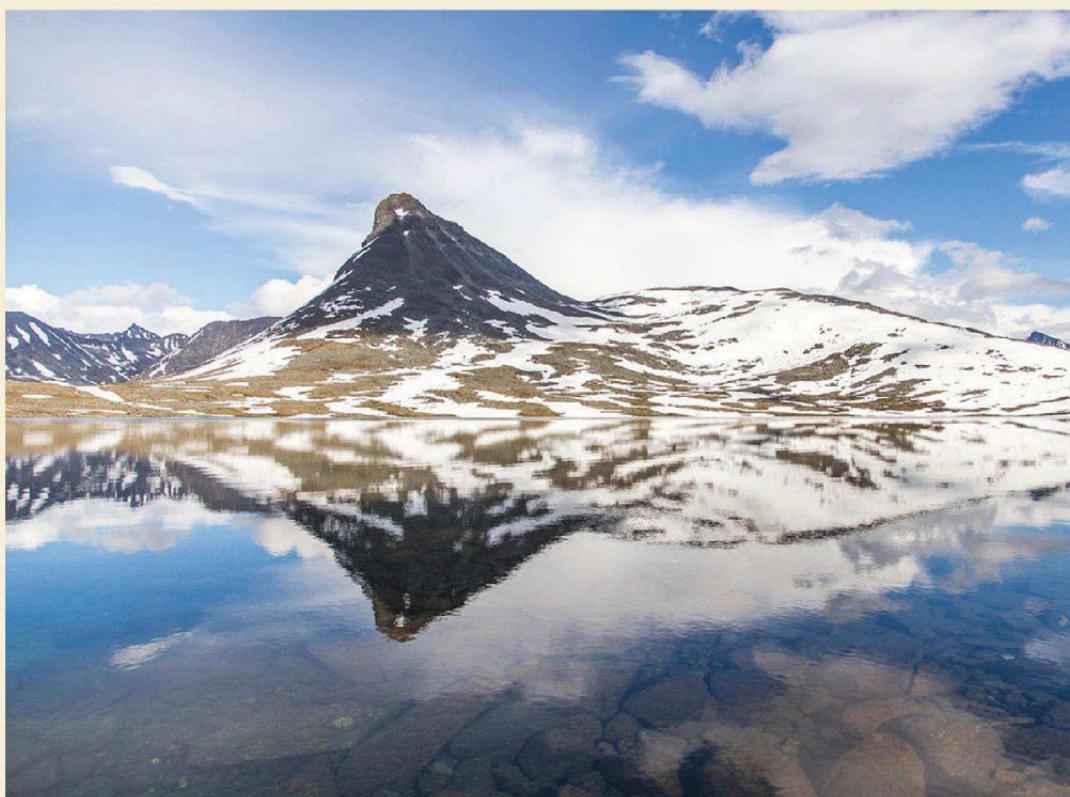
Kampanjen ble testet i fjor, med et system som i stor grad baserer seg på ærlighet og frivillig dokumentasjon. CopenPay førte til økt bruk av sykkelutleie og høy tilfredshet blant deltakerne, og nå er antall samarbeidspartnere og tilbud mangedoblet.

Kyrkjetid

Kyrkja er en klassiker blant topp-turer i Jotunheimen. Turen starter ved Leirvassbu og følger stien mot Olavsbu til Høgvaglen. Der går turen videre mot Kyrkjeksle, og du begynner å ane panoramaet som venter.

Ved foten av Kyrkja er det naturlig å ta en pust i bakken før siste etappe. Nær toppen kommer en luftig og bratt stigning med noen små klatresteg. På toppen, 2032 moh., åpner utsikten seg mot Jotunheimens vidstrakte fjellrekker. Turen er rundt ni kilometer tur-retur med 738 høydemeter, og krever nok at du har gått litt i fjellet før. Sesongen varer fra juli til oktober – så enten må du skynde deg, eller så har du god tid til å planlegge neste sommer.

Utgangspunktet nås enkelt med bilvei (mot bomavgift) eller buss helt frem til Leirvassbu. Resten må du gjøre selv.

10 historiske gårder

Visste du at...
 Sygard Grytting
 har 700-årig
 losjitradisjon
 i samme
 slekt?

HISTORISK: Sygard Grytting er ikke bare et av Gudbrandsdalens koseligste steder, men også dalens mest historiske overnattingssted.

En seng for natten kan også gi minner for livet. Her er ti historiske overnattingssteder Norge rundt, hvor opplevelsen handler om langt mer enn bare en god søvn.

SYGARD GRYTTING/FACEBOOK

SLEKTERS GANG: Det er nå Halvor Grytting og Siri Vea Grytting som driver Sygard Grytting. De er den 17. generasjonen i slekten som driver gården.

Tekst: **Runar Larsen**

1 Sygard Grytting

Storgården Sygard Grytting er trolig Norges eldste overnattingssted som fortsatt er i drift. Her står fortsatt lokalhistorie, enestående vertskap og kortreist mat i fokus. På tunet rusler det høner, og gården er omringet av vakre blomster og velduftende frukttrær. Familien har tatt imot besøkende i over 700 år, og både konger, pilegrimer og fantefolk har sjekket inn. Gården driftes med stor respekt for fortiden. «På Sygard Grytting er det rom for å våkne i ei anna tid», heter det i beskrivelsen fra gården selv. Gården er også et yndet sted for kort-

reiste matopplevelser, og her har de servert mat «fra jord til bord» lenge før begrepet ble trendy.

Mer info: Priser fra 500 kroner for en seng i «pilegrimsloftet» til 3000 kroner per natt i de mer komfortable rommene, inkludert måltider. grytting.com

2 Røisheim Hotel

Røisheim var opprinnelig en skysstasjon fra 1858 og har lang erfaring med å huse eventyrlystne turister. I dag er hotellet en praktisk inngangsport til Jotunheimen. Rommene er unikt innredet og ligger idyllisk fordelt i 14 vernede bygninger på et historisk tun fra 1700-tallet. Gamle tradisjoner innenfor byggeskikk, ▶

IAN BRODIE

3

TREFFSTED: Straand hotell, for anledningen med Porsche-treff.

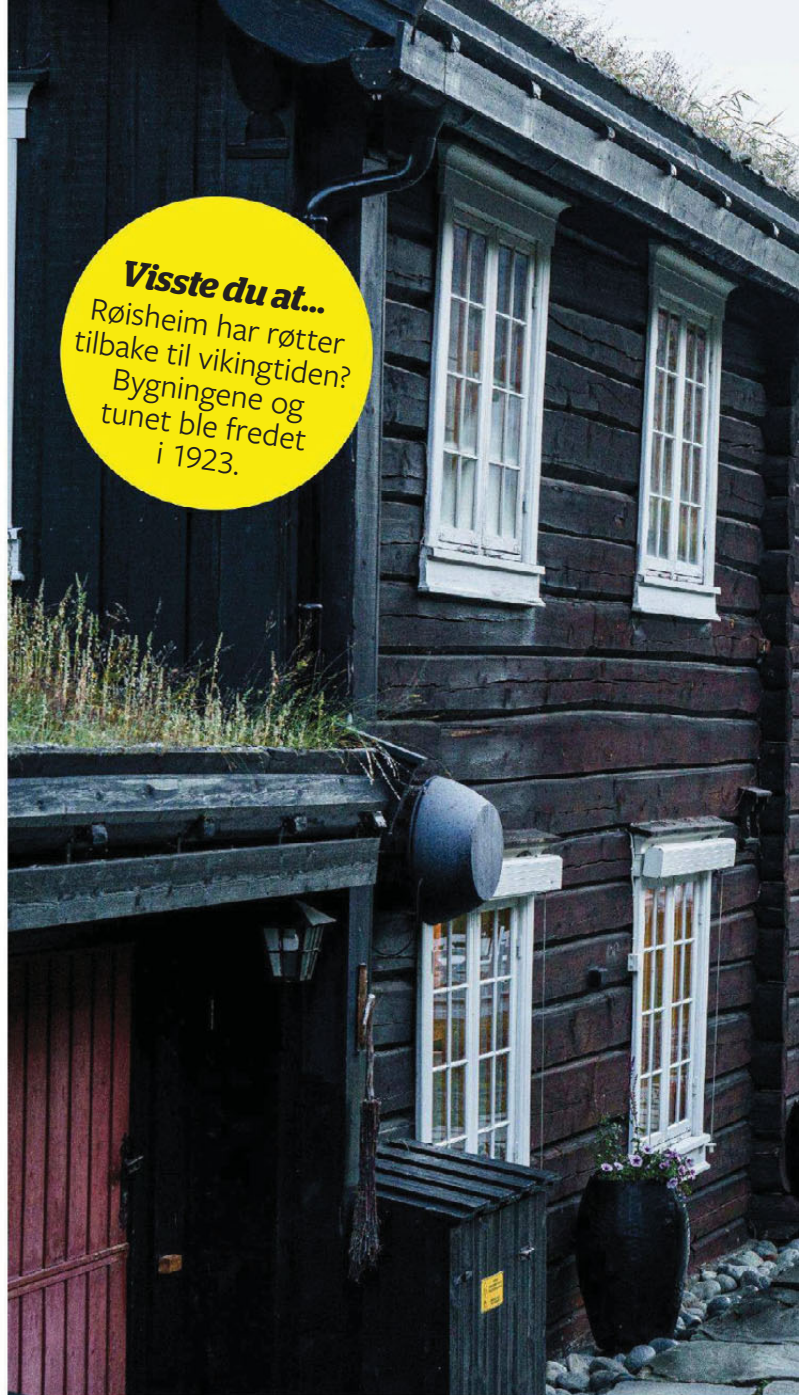
JESPER RAIS

4

FRISTED: Rett utenfor Bergen er Solstrand Hotel og Bad et sted for avslapning i flotte omgivelser.

SOLSTRAND HOTEL & BAD

Visste du at...
Røisheim har røtter
tilbake til vikingtiden?
Bygningene og
tunet ble fredet
i 1923.

kunst, mat og folkemusikk er eksempler på at kulturen er levende. Henrik Ibsen, Frits Thaulow, Arne Garborg og Gerhard Munthe fant alle veien til Røisheim og forelsket seg i gården og de vakre omgivelsene. Munthe malte til og med mange bilder derfra. Inne i Lom er det også fine attraksjoner.

Mer info: Dobbeltrum fra 2700 kroner inkludert frokost. roisheim.no

3 Straand Hotel

Straand Hotel i Vrådal osrer av historie og nasjonalromantikk. Nå er det femte generasjon som er vertskap på overnattingsstedet, som har røtter tilbake til

1864 da det ble åpnet skysstasjon. Dette er en historisk oase, med gode måltider, førsteklasses service og ikke minst spennende aktivitetsmuligheter på land og vann. Like nedenfor hotellet ligger MS «Fram», som seiler på innsjøene Nisser og Vråvatn. Veteranbåten ble bygget i 1909 som slepebåt på innsjøene. Men da tømmertransporten ble flyttet over til landeveien på 70-tallet, hadde den utspilt sin opprinnelige rolle. Siden ble den bygget om til persontransport, og den er nå et flytende museum som seiler på innsjøene hvor tallrike øyer skaper en fornemmelse av en skjærgård med ferskvann. Tilbake på hotellet er det alltid fint å ro ned på den store terrassen med utsikt over Vrådals vakre natur og

deretter en velsmakende middag i hotellets restaurant – eller kanskje hygge seg med litt «afternoon tea»? Fint skal det være på den gamle skysstasjonen i Telemark.

Mer info: Dobbeltrum fra 1900 kroner inkludert frokost. straand.no

4 Solstrand Hotel og Bad

Dette er et flott hotell ved Bjørnafjorden, en halvtimes kjøretur sør for Bergen. Hotellet i sveitserstil ble bygget i 1896 på oppdrag fra statsminister Christian Michelsen. De bergenske kjøpmenn skulle ha et sted å hente «kraft til sin store gjerning i Bergen by», og beliggenheten gjør

stedet til et perfekt fristed fra storbyens kjas og mas.

Mer info: Fra 3100 kroner per person, inkludert 3-retters middag, frokost og tilgang til spaavdelingen. Solstrand.com

5 Boen Gård

Boen gård inviterer til både herkelige måltider og historisk sus en halvtime utenfor Kristiansand. Gården har historie tilbake til 1500-tallet, men har kun vært tilgjengelig for allmennheten siden 2012. Eiendommen består av 11 verneverdige bygninger og en klassisk park som omkranser det staselige hovedhuset fra 1813. 21. juli 1891 besøkte kong Oscar II Boen gård, og det

2

VELKOMMEN: Et fantastisk sted med historisk sus for den som vil kombinere frisk fjelluft med avslappende velvære og god lokalmat.

MAVERIX MEDIA

er faktisk mulig å bestille den samme menyen – med en moderne vri.

Mer info: Dobbeltrum fra 2200 kroner, inkludert frokost. boengaard.no

6 Borregaard Hovedgaard

Den historiske hovedgården på Borregaard eies av Orkla, men tidligere i år overtok hotellkjeden Classic Norway driften. De 45 hotellrommene og 14 gjesterommene er preget av historiske detaljer knyttet til Norges arv. Moderne komfort går hånd i hånd med historisk sus. Borregaard Hovedgård er også en kunstnerisk skattkiste, med en kunstsamling fra Nikolai Astrups landskap

5

TRADISJONSRIKT: Kan det friste med en helg i vakre omgivelser på et sted med dype røtter og sterke tradisjoner? Boen Gård er ett av flere gode valg.

6

CHRISTER OLSEN

FREDRIK AHLSEN

NYLIG ÅPNET: Borregaard Hovedgård utenfor Sarpsborg sentrum åpnet for gjester tidligere i år.

Visste du at...

Lindstrøm Hotell ble etablert i 1845 – med plikt til å ta imot reisende?

7

FLAGGSKIP: Henningsvær Bryggehotell er Classic Norways nye flaggskip i Lofoten.

til moderne verker signert Ludvig Eikaas og Peder Balkes skildring av Sarpefossen.

Mer info: Bo som en konge og dronning fra 1500 kroner per natt. borregaardhovedgard.no / classicnorway.no

7 Henningsvær Bryggehotell

Henningsvær Bryggehotell er Classic Norways nye flaggskip i Nord-Norge. Dette er et helt nytt og moderne hotellkompleks og nye kaiområder med åtte bygninger og 38 rom inspirert av historisk byggeskikk og arkitektur, midt blant rorbuer og fiskemottak. Ifølge Classic Norway er målsettingen å gjenspeile kulturen og

beliggenheten i hjertet av Lofoten og ikke minst bevare miljøet og kulturarven i det gamle fiskeværret. Rommene har utsikt mot fjell og fjord, mens restauranten også reflekterer hotellets beliggenhet: Det betyr god sjømat. Henningsvær Bryggehotell åpnet dørene i fjor sommer, og er en fin base for den som vil utforske det som kanskje er den aller vakreste delen av Norge.

Mer info: Dobbeltrum fra 3000 kroner inkludert frokost. henningsvaer.no / classicnorway.no

8 Håholmen Havstuer

Det går ingen vei til Håholmen Havstuer, og en kort båttur med

ROGER JOHANSEN@NORDNORGE.COM

9

FEMTE GENERASJON:

Lindstrøm har fem bygninger, det eldste er en nydelig sveitserbygning fra 1800-tallet. Det er nå femte generasjon Lindstrøm som styrer driften

9 **Lindstrøm Hotel**

Lindstrøm Hotel ble etablert innerst i Sognefjorden på midten av 1800-tallet. Hotellet ligger i Gamle Lærdalsøyri mellom pastellfargede trehus og storslått natur. Her er 86 rom fordelt på fem bygninger, der det eldste er en nydelig sveitserbygning fra 1800-tallet. Det er nå femte generasjon Lindstrøm som styrer driften, og det rutinererte vertskapet er kjent for å by på spennende historier om både hotellet og regionen for øvrig.

Mer info: Dobbeltrum fra 1900 kroner inkludert frokost. lindstromhotel.no

10 **Søstrene Storaas**

Søstrene Storaas ligger i Jondalen like utenfor Kongsberg og drives av søstrene kokken Solveig, eventyreren Henriette og skuespilleren Else som er lidenskapelig opptatt av å dele det de selv arvet med sine gjester. Det betyr ekte hjemmebakst til frokost, eventyrlige fortellinger og skikkelig gjestfrihet. Det har gått litt over ti år siden trioen overtok hotellet etter sine foreldre, som hadde drevet stedet siden 1995. Selve gården har røtter helt tilbake til 1751. Rett bak bygningen ligger Storaas Gård, hvor mye av maten produseres. Om sommeren lever griser og sauer et godt liv på jordene, og produkter fra hagen blir hovedingrediensene i mange av rettene som blir servert.

Mer info: Dobbeltrum fra 1500 kroner per natt, inkludert frokost. storaas.no

«vikingskipet» Kvitserk setter standarden. Eventyrer Ragnar Thorseth etablerte konferanse- og oppleveleshotell på det gamle klippfiskværret samtidig som Atlanterhavsveien ble fullført på slutten av 80-tallet. Håholmen har historie tilbake til 1700-tallet. Hotellkjeden Classic Norway Hotels overtok driften i 2006, men det er arven etter Thorseth som gir Håholmen det lille ekstra. Hele øya ute ved storhavet fremstår som et lite samfunn, komplett med postkontor, bar og restaurant og 47 rom fordelt på de ulike husene rundt på holmen.

Mer info: Dobbeltrum fra 2500 kroner, inkludert frokost og båttransport. haholmen.no

ROGER JOHANSEN @NORDNORGE.COM

8

DET LILLE EKSTRA: Historiske Håholmen på Mørekynten er et av de flotteste overnattingsstedene i hele Norge.

SØSTRENE STORAAS

10

TRE SØSTRE: Søstrene Storaas drives av tre søstre. Hotellet er inspirert av familiens historie med røtter tilbake til 1751.

SØSTRENE STORAAS

SØSTRE: Søstrene Storaas, fra venstre: Solveig, Else og Henriette.

På jobb i verdens farligste gruve

Historikere anslår at millioner av mennesker, noen hevder rundt åtte millioner, har mistet livet i Cerro Rico siden gruvedriften startet her i 1545. Vi Menns Johnny Haglund har tatt turen til «fjellet som spiser menn» i Bolivia – der arbeiderne fremdeles graver sølvjule med livet som innsats.

**Vi gir deg saker
du ikke finner andre
steder – hver uke**

Siste vei ut var øksen

Etter tolv år med mishandling og dødstrusler fikk Maren nok. Hun grep øksen og hogde til mot ektemannen. Dommen førte til spontan applaus i rettssalen og i dag, hundre år senere, kjenner barnebarnet hennes stolthet.

Brennpunkt Kaliningrad

Kaliningrad ligger inneklemt mellom Polen og Litauen, en fremskutt russisk enklave, omgitt av fiender. Putins spydspiss mot Nato er mindre enn Telemark, men mer enn stort nok til å romme alt som trengs for å utløse ragnarok på kloden.

FASTE SIDER

Sløseriombudsmannen
TimeOut
Blinkskudd
Yans 10 på topp
Kule sider
Ny viten
Skjenkens historie
Bilmix
Grafikk
Kryssord
Sudoku
Vi Menn quiz
Reisemix

Bli abonnent på Her og Nå!

**Få 15 utgaver til kun 299,-*
+ Falla-vasen fra Wik & Walsøe**

*(+ kr. 49,- i porto for utsendelse av gaven)

Bestill tilbudet nå!
Ved å sende SMS kode
HER41 til **2205**, eller skann
QR-koden med din mobil-
telefon og bestill på nett.

Kos deg
hver uke med
nytt blad fylt med
varme kjendis-
møter, kryss og
quiz!

Få oversikt
over alt som
skjer med 64
siders TV-guide
hver uke!

**Gjør som mer enn 130 000
nordmenn – les Her og Nå!**

Hver uke gir vi deg koselige reportasjer
og eksklusive bilder av kjente og konge-
lige. Du får også Norges beste TV-guide
med tittetips og hele ukens program-
oversikt. Abonnenter får også en rekke
eksklusive utgaver som ikke fås kjøpt i
løssalg.

Som abonnent får du Her og Nå til under
halve prisen av butikkspris, og i tillegg
får du bladet levert hjem uten ekstra
kostnad!

**Lækker
vase til
deg!**

Returadresse:
ART AS
Postboks 209
2021 Skedsmokorset

KAMPANJE!

KJØP DEN ORIGINALE V VAGNER PREMIUM
Retro 7-i-1 STEREO MUSIKKSENTER
NOSTALGISK UTENPÅ - HIGH TECH INNI
DAB+ / FM RADIO + PLATESPILLER + KASSETTSPILLER + CD + USB + BLUETOOTH

Nå kan du spille dine gamle LP'er, CD'er og kassetter!

-35%

**SPAR
1503,-**

VAGNER PREMIUM 940

- DAB+ AM/FM radio med vakker stereoklang
- Bluetooth for å spille av lydfiler fra smarttelefon og nettbrett
- Platespiller, hastigheter 33, 45, 78 (steinkaker) runder/min.
- Kassettpiller • CD-spiller for audio-CD og Mp3-CD
- USB-inngang for avspilling og lagring av musikk fra radio, plate, CD, kassett, mp3 og Bluetooth
- Integrerte stereohøytalere 2 x 10 watt RMS (2 x 80 watt PMPO)
- Equalizer med 5 forskjellige lydmuligheter
- Eksterne avspillingsenheter kan tilkobles
 - Tilkobling for eksterne høytalere (forsterker påkrevd)
 - Hodetelefontilkobling • Fjernkontroll
 - Norsk bruksanvisning • Kabinett i solid eikefiner
 - Dimensjoner (b/d/h): 51 x 35 x 22 (51 åpen) cm

VAGNER 940 PREMIUM
SORT

DAB+
Digital Audio Broadcasting

Bluetooth

VAGNER 940 PREMIUM
BRUN

VÅR BESTSELGER!

VAGNER 940 PREMIUM:	4 195,-
EKSTRA STIFT:	99,-
	4 294,-
-35%	1 503,-
KAMPANJEPRIS:	2 790,-

Klarna.

Enkel bestilling - rask levering Telefon: 69 39 90 40 - www.postshop.no

Frakt etter Postens takster tilkommer Leverandør: HELGESEN ENGROS AS